

سازمان جهاد کشاورزی

استان زنجان

شش سال کشاورزی استان زنجان

(عملکرد برنامه چهارم و سال ۱۳۸۹)

تدوین: محمود نوری و محمد مهدی احمد نیا

با همکاری :

مهدی قهرمانی، محمد کفشچی، محمدعلی صادقی، وحید مرتضوی، کریم رافت نیا، قادر قاسمی، مهدی مهر پویان، فردین مرادیان، عظیم نظری، عبدالله الماسی، محمدحسن سروش نیا، محرمعلی رستمی، شهلا پارسه، ریاب شبخیز و مریم سادات اردهالی.

فهرست مطالب

مقدمه	۵
فصل اول: سیمای عمومی استان زنجان	۶
۱-۱- موقعیت و مشخصات	۷
۲-۱- آب و هوا	۷
۳-۱- ساختار جمعیتی	۸
فصل دوم: ظرفیت‌های اقتصادی استان در بخش کشاورزی	۱۰
۱-۲- دام، طیور و آبزیان	۱۲
۱-۱-۲- دام و طیور	
۲-۱-۲- آبزیان	
۲-۲- زراعت و باغبانی	۱۷
۱-۲-۲- زراعت	
۲-۲-۲- باغبانی	
۳-۲-۲- مکانیزاسیون	
۳-۲- آب و خاک و امور فنی و مهندسی	۱۹
۴-۲- تحقیقات، آموزش و ترویج	۲۰
۱-۴-۲- تحقیقات	
۲-۴-۲- آموزش	
۳-۴-۲- ترویج کشاورزی	
۵-۲- صنایع کشاورزی	۲۳
۶-۲- منابع طبیعی و آبخیز داری	۲۵
۷-۲- تعاون روستایی	۲۸
۸-۲- شرکت خدمات حمایتی کشاورزی	۳۰
فصل سوم: گزارش اجمالی عملکرد زیر بخش‌های سازمان	۳۱
۱-۳- معاونت بهبود تولیدات دامی	۳۲
۱-۱-۳- دام و طیور	
۲-۱-۳- آبزیان	
۲-۳- معاونت بهبود تولیدات گیاهی	۳۴
۱-۲-۳- زراعت	
۲-۲-۳- باغبانی	
۳-۲-۳- حفظ نباتات	
۴-۲-۳- مکانیزاسیون	

- ۳۶ ۳-۳- مدیریت آب و خاک و امور فنی و مهندسی
- ۳۷ ۴-۲- تحقیقات، آموزش و ترویج
- ۳-۴-۱- مرکز تحقیقات
- ۳-۴-۲- مرکز آموزش
- ۳-۴-۳- مدیریت هماهنگی ترویج کشاورزی
- ۴۱ ۵-۳- مدیریت صنایع کشاورزی
- ۴۲ ۶-۳- معاونت برنامه ریزی و امور اقتصادی
- ۳-۶-۱- اعتبارات، سرمایه گذاری و اشتغال
- ۳-۶-۲- پایگاه جامع اطلاعات کشاورزی و مساحی اراضی
- ۴۵ ۷-۳- اداره کل منابع طبیعی و آبخیزداری
- ۵۰ ۸-۳- اداره کل دامپزشکی

حیات اقتصادی کشور متشکل از سه بخش عمده صنعت، خدمات و کشاورزی است. مهم‌ترین اصل در هر سه بخش، اصل مزیت تولید و اقتصاد رقابتی است. آنچه که بر مزیت‌های تولید می‌افزاید عبارت از داشتن تولید متکی بر منابع داخلی، تولید بهره‌ور و پایین بودن هزینه‌های تولید است. بی شک وجود پتانسیل‌های محیطی (آب و خاک) و انسانی از مولفه‌های تعیین کننده مزیت تولید در بخش کشاورزی است. استان زنجان با برخورداری از ویژگی‌های اقلیمی متنوع، یکی از قابلیت دارترین استانهای کشور است. از ۱۶ نوع اقلیم شناخته شده در کشور، ۱۱ نوع را می‌توان در سطح استان زنجان رصد نمود. این ویژگی ضمن ایجاد امکان تنوع تولید کشاورزی، استان را از قابلیت‌های دیگری چون اکوتوریسم و توریسم روستایی برخوردار نموده است. وجود مرز مشترک با ۷ استان (آذربایجان شرقی، آذربایجان غربی، اردبیل، کردستان، گیلان، قزوین و همدان) و همچنین قرار گرفتن در مسیر تجاری ایران-اروپا امتیاز فوق العاده‌ای را برای توسعه زیر ساخت‌های اقتصادی استان از جمله کشاورزی رقم زده است. استان زنجان اولین و بزرگ‌ترین تولید کننده زیتون کشور و تولید کننده عمده سیر، گوجه فرنگی، انار، سیب زمینی و سیب درختی، پیاز و انواع صیفی جات و محصولات زراعی و باغی دیگر است. این استان زیست‌گاه اصلی قوچ نژاد افشاری در کشور است. از مهم‌ترین خصوصیات این نژاد، دوقلو زایی، برخورداری از ضریب تبدیل بالا و مقاوم بودن به بیماری و تنش‌های اقلیمی است.

داشتن نیروی انسانی توانمند و متعهد از مهم‌ترین عوامل در تولید محسوب می‌شود. برخورداری از این ویژگی علی‌الخصوص در بخش کشاورزی حصول به کشاورزی بهره‌ور را ممکن می‌سازد. تولیدکنندگان کشاورزی استان زنجان متشکل از یک جامعه آماری ۸۴ هزار نفری است که از مهم‌ترین ویژگی‌های آنها سخت کوشی، برخورداری از دانش بومی غنی و همچنین برخورداری از سرمایه اجتماعی بالا است. آرایه خدمات به جامعه بهره برداران کشاورزی توسط پرسنل بخش دولتی از نظر وظیفه مندی‌های حاکمیتی و کارشناسان بخش خصوصی (متشکل از ۶۲ شرکت فعال خدمات توسعه کشاورزی و سایر تشکل‌های تخصصی کشاورزی) انجام می‌پذیرد. بخش کشاورزی استان زنجان از نظر برخورداری از تعداد دانش آموختگان کشاورزی از وضعیت قابل برخوردار است و هر سال بر تعداد آنها افزوده می‌شود.

کشاورزی استان در طول برنامه چهارم از رشد قابل توجهی برخوردار بوده و ظرفیت‌های قابل توجهی برای توسعه آن ایجاد شده است. ایجاد اشتغال مولد، ارزش افزوده بالا و نیاز به سرمایه گذاری پایین در مقایسه با دو بخش اقتصادی دیگر از جمله مزیت‌های کشاورزی استان است. بی شک با برخورداری از چنین ویژگی و پتانسیل ایجاد شده، کشاورزی استان در طول برنامه پنجم نیز از افق روشنی برخوردار خواهد بود.

فصل اول:

سیمای عمومی استان زنجان

۱-۱- موقعیت و مشخصات استان زنجان

استان زنجان در شمال غرب کشور و مابین ۲ استان واقع گردیده است. این استان از شمال با استانهای اردبیل و گیلان، از شرق و شمال شرقی با استان قزوین، از جنوب با استان همدان، از جنوب غرب با استان کردستان و از غرب با استان آذربایجان غربی و از شمال غرب با استان آذربایجان شرقی همسایه است. موقعیت جغرافیایی استان منطبق بر عرض جغرافیایی ۳۵ درجه و ۳۵ دقیقه تا ۳۷ درجه و ۱۵ دقیقه شمال و طول جغرافیایی ۴۷ درجه و ۱۵ دقیقه تا ۴۵ درجه و ۲۵ دقیقه شرقی از نصف النهار گرینویچ است. استان زنجان متشکل از ۷ شهرستان طارم، ابهر، ایجرود، خدابنده، خرمدره، ماهنشان و شهرستان زنجان که مرکز است. مساحت استان در حدود ۲۲۱۶۴ کیلومتر مربع (۳/۱ درصد از مساحت کل کشور) بوده و از نظر شکل ظاهری زمین شامل دو منطقه کوهستانی و جلگه‌ای (دشت) می‌باشد. مناطق کوهستانی که اغلب دارای قله مرتفع هستند، در شهرستانهای ماهنشان، زنجان و خدابنده قرار گرفته‌اند و مناطق جلگه‌ای یا دشت نیز بقیه مساحت استان را تشکیل می‌دهند. از جمله مهم‌ترین ارتفاعات در مناطق شمالی می‌توان قله گلاس، دگاه و قله چله خانه را نام برد که در شمال غربی شهرستان بهم پیوسته و رشته کوه‌های البرز غربی را تشکیل داده‌اند. از مهم‌ترین ارتفاعات رشته کوه‌های زنجان جنوبی می‌توان به قله قیدار، قلعه خورجهان، قله علم‌کندی، قلعه سپه سالار، قله جهان داغ و قله رستم اشاره نمود. به دلیل موقعیت و شرایط خاص جغرافیایی استان، اغلب رودخانه‌های این منطقه تحت تاثیر عوامل طبیعی، کم آب و سیلابی بوده و به سبب ذوب شدن برف‌ها در بهار، پرآب و در بقیه سال خشک و کم آب هستند. از جمله رودخانه‌های مهم و نسبتاً پرآب که در کشاورزی استان نقش اساسی دارند عبارتند از قزل اوزن، زنجانرود، ابهر رود، ایجرود، سجاس رود، خررود و بزینه رود. به جز رودهای ذکرشده، رودخانه‌های کوچک و فصلی فراوانی نیز در فصل‌های بارانی جاری هستند که اراضی محلی را مشروب نموده و سپس خشک می‌شوند. اوضاع جوی و شرایط اقلیمی منطقه بر حسب پستی و بلندی‌های موجود بسیار متغیر است. به طور کلی ارتفاعات دارای آب و هوای سرد، کوه‌های پوشیده از برف و تابستانهای معتدل و خشک می‌باشد. بر اساس تحقیقات به عمل آمده در استان زنجان یازده نوع اقلیم تشخیص داده شده است. به طور کلی به استثنای ماههای تیر، مرداد، شهریور که به ندرت باران می‌بارد، در بقیه ماهها در طول سال نزولات جوی وجود دارد. بارشها در زمستان به صورت برف و در بهار به صورت باران ریزش می‌کند متوسط بارندگی سالانه استان ۳۳۰ تا ۳۶۰ میلیمتر است.

۱-۲- آب و هوا

اوضاع جوی و شرایط اقلیمی منطقه بر حسب پستی و بلندی‌ها متغیر است. در مجموع ارتفاعات دارای آب و هوای سرد کوهستانی، زمستانهای پر برف و سرد و در تابستان معتدل و خشک می‌باشد. در این میان دره قزل‌اوزن دارای آب و هوای معتدل‌تر و دارای زمستانهای معتدل و تابستانهای نسبتاً گرم است. جلگه‌های مابین ارتفاعات نظیر جلگه سجاس، منطقه قشلاقات افشار و قسمت سفلی زنجان رود دارای آب و هوای معتدل‌تری هستند. بر اساس آمار و گزارشات هواشناسی در ۱۰ سال اخیر معدل حداکثر درجه حرارت سالانه ۳۷/۱+ درجه سانتیگراد و معدل حداقل درجه حرارت سالانه ۱۹/۵- درجه سانتیگراد بوده است. نزولات جوی تابع ۲ باد معروف مه و شره است، باد مه از جهت شمال به جنوب در منطقه حرکت می‌کند و رطوبت دریای خزر را به این نواحی منتقل کرده موجب برودت و کاسته شدن درجه حرارت می‌گردد، دومی باد شره در جهت جنوب غرب و شمال شرق حرکت کرده و رطوبت حاصله از تبخیر دریای مدیترانه را در منطقه سرازیر می‌کند این باد در خرداد ماه با از دست دادن رطوبت خود در مسیر، موجب خشکی هوا در این منطقه شده که گاهی اوقات به کشاورزی منطقه خساراتی وارد می‌کند.

۱-۳- ساختار جمعیتی استان

در سال ۱۳۸۵ استان دارای ۱۶ شهر بود که تنها شهر بالای ۱۰۰ هزار نفر جمعیت، شهر زنجان بوده است. در سال ۱۳۸۶، تعداد ۱۷۶۳۹ ولادت ثبت شده است که ۴۹/۷۶ درصد متولدین دختر بوده‌اند. همچنین در این سال ۱۲۳۸۹ ازدواج و ۱۲۲۰ طلاق به ثبت رسیده است که نسبت به سال گذشته به ترتیب ۹/۶۲ درصد و ۹/۳۲ درصد افزایش داشته‌اند. جمعیت استان بر اساس سرشماری سال ۱۳۸۵ معادل ۹۶۶۶۰۱ نفر می‌باشد که در جدول شماره ۱ آمده است. بر اساس داده‌های مندرج در جدول ذکر شده ۵۸ درصد جمعیت استان را ساکنین در نقاط شهری و ۴۲ درصد از جمعیت استان را روستاییان تشکیل داده‌اند. رشد جمعیت بر اساس سرشماری سال ۱۳۸۵ بالغ بر ۶۸ درصد بوده است. (سالنامه آماری ۱۳۸۸، استانداری زنجان)

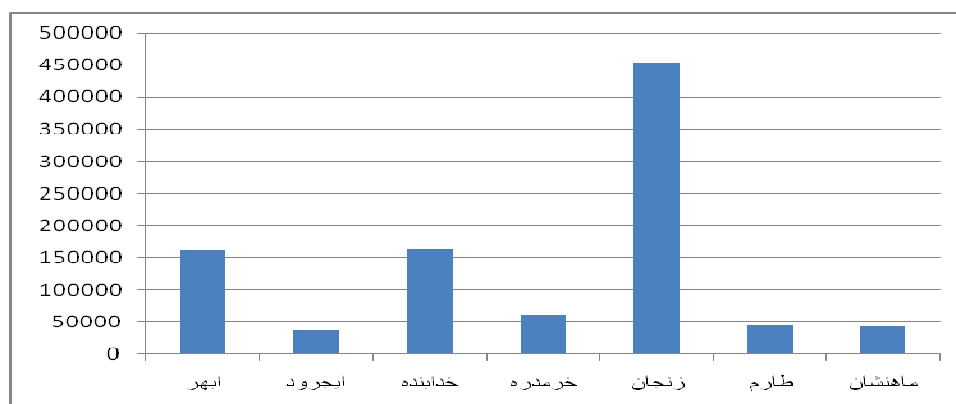
جدول شماره ۱: جمعیت استان برحسب محل سکونت به تفکیک شهرستان

نام شهرستان	روستایی	شهری	جمع
استان	۴۰۵۲۶۱	۵۵۹۳۴۰	۹۶۶۶۰۱
ابهر	۵۹۳۰۲	۱۰۱۹۵۵	۱۶۱۲۵۷
ایجرود	۳۳۳۱۱	۳۴۳۳	۳۶۷۴۴
خدابنده	۱۲۳۸۴۶	۲۱۰۱۸	۱۶۲۸۶۴
خرمدره	۱۲۱۰۱	۴۸۳۹۸	۶۰۴۹۹
زنجان	۱۰۴۹۰۳	۳۲۹۷۱۳	۴۵۴۶۱۶
طارم	۳۷۱۱۹	۶۸۴۵	۴۳۹۶۴
ماه‌نشان	۳۴۶۷۹	۷۹۷۸	۴۲۶۵۷

(ماخذ: مرکز آمار ایران)

نمودار (شماره ۱) حاکی از آن است که بیشترین تمرکز جمعیتی استان در شهرستان زنجان و کم‌ترین آن در شهرستان ایجرود بوده است.

(نفر)

(ماخذ: مرکز آمار ایران)

نمودار شماره ۱: جمعیت استان زنجان به تفکیک شهرستان

فصل دوم :

ظرفیت‌های اقتصادی استان در

بخش کشاورزی

۲- ظرفیت‌های اقتصادی استان در بخش کشاورزی

مساحت استان زنجان ۲۲۱۶۴ کیلومتر مربع است که از این مقدار ۳۶ درصد را کوهها ۲۴ درصد را تپه‌ها، ۲۸ درصد را تراس‌ها و ۱۲ درصد ما بقی را دشت‌های دانه‌ای تشکیل می‌دهند. جنگل‌های استان ۹۲۰۰۰ هکتار و مراتع ۱۲۰۰۰۰۰ هکتار از استان را در بر می‌گیرد. از نظر قابلیت اراضی، حدود ۴۰ درصد اراضی استان حفاظتی بوده و غیر قابل بهره برداری است. حدود ۲۷ درصد اراضی مرتعی محسوب گردیده و قابل کشت نمی‌باشد. با توجه به وضعیت توپوگرافیک و منابع آبی موجود، دو سوم از مجموع اراضی قابل کشت، قابلیت کشت آبی دارد. عمده‌ترین محصولات زراعی استان را گندم، جو، نباتات علوفه ای، سیب زمینی، گوجه فرنگی و پیاز تشکیل می‌دهد. استان زنجان در تولید حبوبات در بین استانهای کشور در ردیف دهم و در تولید نباتات علوفه ای در ردیف دوازدهم قرار دارد. همچنین محصول چغندر قند استان دارای بالاترین عیار قند می‌باشد. مهم‌ترین محصولات دائمی باغی استان، انگور، زیتون و میوه‌های دانه دار و هسته دار است.

استان زنجان از نظر میزان تولید زیتون در بین ۳۱ استان ردیف اول و از نظر تولید انگور در رتبه هشتم قرار دارد. به بیان دیگر ۲ درصد گندم کشور، بیش از ۴ درصد حبوبات، حدود ۶ درصد پیاز، ۳ درصد سیب زمینی، حدود ۵ درصد انگور و حدود ۴۰ درصد زیتون کشور در استان زنجان تولید می‌شود. استان زنجان از نظر وجود مراتع و به تبع آن امکانات دامداری نیز قابلیت‌های فراوانی داشته و ۲/۴ درصد دام‌های کشور به استان زنجان اختصاص دارد. در تولید محصولات دامی، استان زنجان دارای مازاد تولید بوده و محصولات دامی آن — سایر استانها صادر می‌شود. از جمله این محصولات می‌توان به صدور شیر، گوشت قرمز، گوشت مرغ، تخم مرغ و عسل اشاره نمود. (پورتال استانداری زنجان، ۱۳۹۰)

پتانسیل آبی استان حدود ۴۰۰ میلیون متر مکعب (اعم از آبهای سطحی و سفره‌ها) است. این مقدار ۳/۵ درصد کل منابع آبی کشور را تشکیل می‌دهد. از مجموع منابع آبی استان، ۲۵ درصد مربوط به آب‌های سطحی و ۷۵ درصد مربوط به آب‌های زیر زمینی است. میزان بهره برداری از منابع آب‌های سطحی استان حدود ۱۰ درصد و برای آب‌های زیر زمینی حدود ۷۸ درصد بوده است. (این نسبت‌ها در سطح کل کشور به ترتیب معادل ۴۷ درصد و ۸۸ درصد است). در نتیجه، این بخش (به ویژه منابع آب‌های سطحی) به میزان زیادی قابل توسعه بوده و در صورت بهره‌گیری از ظرفیت‌های بلااستفاده منابع آبی استان، بخش‌های کشاورزی و صنعت بهره‌های فراوانی از آن خواهند برد، یعنی توسعه منابع آبی، توسعه سایر بخش‌ها را نیز در پی خواهد داشت. متوسط بارندگی سالانه استان در طول ۳۰ سال گذشته حدود ۳۱۰ میلی متر بوده و پتانسیل آب‌های سطحی استان بیش از ۳ میلیارد متر مکعب می‌باشد. همچنین تخلیه سالانه منابع آب‌های زیر زمینی استان بیش از یک میلیارد متر مکعب (از طریق قنات، چشمه‌ها، چاه‌های عمیق و نیمه عمیق) است. (پورتال استانداری زنجان، ۱۳۹۰)

استان زنجان از نظر برخورداری از پتانسیل‌های منابع طبیعی و زیست محیطی، از ویژگی‌های مطلوبی برخوردار می‌باشد. برخی از این ویژگی‌ها عبارتند از :

۱۱- موقعیت ویژه اقلیمی و خصوصیات جغرافیایی مناسب استان که باعث ایجاد زیستگاه‌های متنوع و متعدد، جهت تداوم

حیات گونه‌های جانوری و گیاهی مرتعی شده است

۲- وجود منطقه حاصلخیز طارم و تنوع کشت

۳- گونه‌های نادر در پوشش گیاهی و مرتعی

۴- وجود رودخانه دائمی قزل اوزن

۵- تنوع حیات وحش و وجود مناطق حفاظت شده متعدد

۶- وجود چشمه سارها، چشم اندازها و آثار طبیعی در ارتفاعات جنوبی و جنوب غربی استان

جدول شماره ۲: شمای کلی منابع طبیعی استان زنجان

نام شهرستان	مساحت مراتع (هکتار)	مساحت جنگل‌ها (هکتار)	مساحت منابع طبیعی (هکتار)
زنجان	۴۱۷۰۵۲	۴۴۲۳۷	۴۶۱۲۸۹
طارم	۱۲۱۱۴۱	۳۳۳۳۰	۱۵۴۴۷۱
ابهر	۱۲۲۴۴۱	۶۶۶۶	۱۲۹۱۰۷
خرم دره	۱۹۷۹۱	-	۱۹۷۹۱
خدابنده	۱۴۵۲۲۴	-	۱۴۵۲۲۴
ماه‌نشان	۲۲۰۸۷۶	۱۳۳۲۰	۲۳۴۱۹۶
ایجرود	۹۰۳۳۵	-	۹۰۳۳۵
جمع	۱۱۳۷۰۶۰	۹۷۵۵۳	۱۲۳۴۶۱۳

(ماخذ: اداره کل منابع طبیعی استان)

۲-۱- دام، طیور و آبزیان

۲-۱-۱- دام و طیور

استان زنجان به لحاظ موقعیت جغرافیایی و پتانسیل‌های موجود، از استانهای مستعد برای پرورش و نگهداری انواع دام، طیور و زنبورعسل می‌باشد و به خاطر نزدیکی به بزرگ‌ترین بازار مصرف کشور هیچ گونه مشکلی در فروش انواع محصولات تولیدی بخش امور دام ندارد. تولیدات دام، طیور و زنبورعسل در استان زنجان معادل ۲ درصد از کل تولیدات بخش امور دام کشور می‌باشد. به طوری که در بخش گوشت قرمز ۲/۵ درصد، شیر خام ۲ درصد، گوشت مرغ ۱/۵ درصد، عسل ۲/۱۷ درصد، جوجه یک روزه ۴/۱ درصد و تخم مرغ ۸۸ درصد را شامل می‌گردد. طبق آمار سال ۱۳۸۹ در استان ۲۶۰۱۵۶۲ واحد دامی نگهداری و پرورش داده می‌شود. استان تا پایان سال ۱۳۸۹ دارای ۱۸۰ واحد پرورش صنعتی انواع طیور (مرغ گوشتی، مرغ تخمگذار، مرغ اجداد، مرغ مادر گوشتی، پالت، مرغ مادر بومی، شترمرغ توأم و بوقلمون گوشتی) به ظرفیت ۵۴۷۱۸۶۵ قطعه در سال / دوره، ۳ واحد پرورش بوقلمون روستایی به ظرفیت ۳۰۰ قطعه و ۴ واحد کارخانه جوجه کشی به ظرفیت ۳۴۶۶۲۴۰ قطعه در هر دوره می‌باشد.

تعداد ۵۲۱ واحد دامداری کوچک روستایی به ظرفیت ۱۳۱۳۵ رأس در سطح استان مشغول به فعالیت می‌باشند. در بخش زنبورعسل، تعداد ۸۰۵۸۹ کلنی زنبور عسل (۷۸۰۱۰ کلنی مدرن و ۲۵۷۹ کلنی بومی) توسط ۲۵۲۴ نفر زنبوردار نگهداری می‌گردند. در زمینه دام، استان دارای ۲۴۳ واحد صنعتی انواع دام (گاو شیری، پرواربندی گوساله، بره، گوسفند داشتی و پرورش تلیسه) به ظرفیت ۵۳۵۱۵ رأس، یک واحد پرورش اسب به ظرفیت ۸۰ رأس و یک واحد پرورش سگ نگهبان به ظرفیت ۱۵۰ قلاده می‌باشد. تعداد ۱۳۰ مرکز جمع آوری شیر به ظرفیت ۵۰۲/۱۳ تن شیر خام در روز و ۱۱ کارخانه صنایع لبنی از صنایع جانبی زیر بخش امور دام استان هستند. همچنین در جهت اصلاح نژاد دام سنگین تعداد ۶۴ مامور تلقیح مصنوعی در سطح استان مشغول به فعالیت می‌باشند.

در سال ۱۳۸۹ بالغ بر ۲۳۸۳۷۲ تن انواع محصولات دام، طیور و زنبورعسل تولید شده است که علاوه بر تامین نیاز استان مقدار ۱۰۸۹۳۰ تن نیز به بازارهای مصرف خارج استان صادر گردیده است. به طور متوسط روزانه ۶۵۳ تن انواع محصولات دامی در سطح استان تولید می‌گردد. تعداد ۲۹ اتحادیه و شرکت تعاونی در بخش امور دام استان وجود دارد که از این تعداد ۴ اتحادیه (دامداران، مرغداران، زنبورداران، پرواربندان) و ۲۵ شرکت تعاونی می‌باشند. میزان سرمایه گذاری انجام شده در بخش امور دام استان در سال ۸۹ بالغ بر ۲۲۷۲ میلیارد ریال بود. از این میزان مبلغ ۱۳۲۹ میلیارد ریال در بخش دام، ۸۳۹ میلیارد ریال در بخش طیور و ۱۰۴ میلیارد ریال در سایر بخش‌های امور دام بوده است. همچنین سرمایه‌گذاری در سایر بخش‌های امور دام منجر به اشتغال مستقیم ۶۷۸۹ نفر در واحدهای ایجاد شده گردیده است.

طرح‌های تحقیقاتی متعدد در زمینه اقتصادی نمودن تولید و کاهش قیمت تمام شده با همکاری مراکز تحقیقاتی علی‌الخصوص پژوهشکده فیزیولوژی و بیو تکنولوژی دانشگاه زنجان به سرانجام رسیده که می‌توان به انتقال ژن دوقلو زایی به گوسفند افشاری و استرس سرمایی در جوجه‌های گوشتی اشاره نمود. بهینه سازی مصرف انرژی در مرغداری‌ها، توسعه دامداری‌های کوچک روستایی، بکارگیری مشاوران فنی در واحدهای روستایی، از جمله پروژه‌های موفق در زیر بخش امور دام استان است.

اصلاح نژاد گوسفند افشاری به عنوان گونه بومی استان نیز از جمله شاخص‌ترین اهداف و وظایف استان می‌باشد. گوسفند نژاد افشاری از جمله مهم‌ترین گونه‌های گوشتی کشور می‌باشد. گوسفند افشاری در وسعتی قریب به ۲۰۰۰۰ کیلومتر مربع در بین استان زنجان و قسمتی از استانهای آذربایجان غربی و آذربایجان شرقی و کردستان پراکنده است. جمعیت این نژاد بالغ بر یک

میلیون رأس برآورد شده است. از خصوصیات تولیدی گوسفند نژاد افشاری می توان به میانگین وزن بره نر ۴/۴۸ کیلوگرم در هنگام تولد، میانگین وزن ۶ ماهگی بره نر ۴۳/۸ کیلوگرم و میانگین وزن پشم سالانه تولیدی در بره نر ۶۴۱ گرم اشاره نمود. گوسفند نژاد افشاری زنجان دارای خصوصیات ژنتیکی بارزی است که آن را از سایر دامهای کشور متمایز می سازد.

روند معکوس افزایش جمعیت نسبت به ذخایر آبزیان موجود به دلیل کیفیت مناسب پروتئین آبزیان در مقایسه با سایر پروتئین‌های موجود و هجوم صیادان به منابع آبی و ذخایر دریایی، موجب تنزل صید سالیانه و خطر بروز بحران آبزیان در منابع آبی کشور گردید. مطالعات موسسات بین المللی تنها راه پیشگیری این بحران را اعمال مدیریت صید در منابع طبیعی و توسعه فعالیت‌های آبزی پروری در منابع آب‌های موجود اعلام نموده‌اند.

برهمن اساس با عنایت به پتانسیل‌های بالقوه بسیار مناسب آبزی پروری در استان زنجان شامل رودخانه قزل اوزن به عنوان یکی از بزرگ‌ترین رودخانه‌های ایران واقع درحوضه آبریز دریای خزر با طول ۶۰۰ کیلومتر که ۳۶۰ کیلومتر آن در داخل استان می‌باشد و وجود بیش از ۳۶ سد خاکی و ۲ سد بلند در حال ساخت با ظرفیت ذخیره آب بیش از یک میلیارد متر مکعب و ۸۶۴۲ حلقه چاه عمیق و نیمه عمیق، ۸۲۲۷ دهنه چشمه و ۸۱۵ رشته قنات با آبدهی ۱۱۴۴ میلیون متر مکعب و ۱۱ رودخانه دائمی به عنوان یکی از استانهای مطرح دارای پتانسیل بسیار مناسب آبزی پروری ارزیابی گردیده است.

برهمن مبنا به منظور ایجاد زمینه بهره‌مندی از استعدادهای بالقوه استان و توسعه فعالیت‌های آبزی پروری با هدف تولید پروتئین مورد نیاز و کمک به امنیت غذایی کشور، ایجاد بهره‌وری در منابع آبی به عنوان سرمایه‌های ملی و ایجاد اشتغال مولد با توسعه فعالیت‌های زود بازده و اشتغال‌زا، تدوین برنامه‌های توسعه فعالیت‌های آبزی پروری با بهره‌گیری از پتانسیل‌های موجود از سال ۱۳۷۵ آغاز شد. در این سال، فعالیت‌های شیلات، جمع تولید ماهی استان در سال شروع فعالیت به بیشتر از ۵۰ تن در مزارع پرورشی فراتر نمی‌رفت.

باتوجه به استخراج آمار دقیق‌تر و انجام مطالعات اولیه ضرورت توسعه تشکیلات جهت انسجام بخشی مناسب به امور مربوطه و جذب امکانات مورد نیاز مقرر شد در سال ۱۳۷۶ با تشکیلات مستقل مدون و مورد تایید شیلات کشور فعالیت‌های شیلاتی استان تحت نظارت جهاد سازندگی سابق و بهره‌گیری از امکانات مفید سازمان یاد شده فعالیت خود را ادامه دهد.

در سال ۱۳۷۷ با احساس نیاز به فعالیت بیشتر و بسیج امکانات موجود و به جهت بسترسازی مناسب، تاسیس مدیریت شیلات استان زنجان به صورت مستقل و تحت نظر شیلات کشور توسط هیئت مدیره شیلات ایران تصویب گردید. طبق مطالعات انجام گرفته توسط پژوهشکده آبزی پروری آب‌های داخلی کشور، پتانسیل تولید استان زنجان نزدیک به ۳۸ هزار تن می‌باشد. (جدول شماره ۳)

جدول شماره ۳: پتانسیل پرورش آبزیان استان به تفکیک آبزیان سردآبی و گرمابی و آب‌های زیر سطحی و جاری

نام شهرستان	پتانسیل تولید در منابع زیر زمینی (چشمه -چاه-قنات) برحسب تن		پتانسیل تولید با استفاده از آب‌های جاری (رودخانه‌ها) برحسب تن		جمع (تن)
طارم	گرمابی		گرمابی	۸۳۵	۸۳۵
	سردآبی	۱۶۰۳	سردآبی	۲۰۵	۱۸۰۸
	خاویاری	۳۰	خاویاری	۲۸۲	۳۱۲
	سیست آرتمیا	۰	سیست آرتمیا	۰	۰
ماهانشان	گرمابی	۰	گرمابی	۳۱۵	۳۱۵
	سردآبی	۲۸۳۳	سردآبی	۰	۲۸۳۳
	خاویاری	۰	خاویاری	۰	۰
	سیست آرتمیا	۰	سیست آرتمیا	۰	۰
زنجان	گرمابی		گرمابی	۷۰۶	۷۰۶
	سردآبی	۱۳۰۱۲	سردآبی	۰	۱۳۰۱۲
	خاویاری	۱۵۱۳	خاویاری	۰	۱۵۱۳
	سیست آرتمیا	۰	سیست آرتمیا	۰	۰
ایجرود	گرمابی	۰	گرمابی	۵۸۹	۵۸۹
	سردآبی	۰	سردآبی	۰	۰
	خاویاری	۰	خاویاری	۰	۰
	سیست آرتمیا	۰	سیست آرتمیا	۳/۲۵	۳/۲۵
خدابنده	گرمابی	۰	گرمابی	۲۲۲	۲۲۲
	سردآبی	۹۷۲۵	سردآبی	۹۷۲۵	۹۷۲۵
	خاویاری	۰	خاویاری	۰	۰
	سیست آرتمیا	۰	سیست آرتمیا	۰	۰
ابهر وخرمدره	گرمابی	۰	گرمابی	۶۵	۶۵
	سردآبی	۵۹۶۹	سردآبی	۵۹۶۹	۵۹۶۹
	خاویاری	۰	خاویاری	۰	۰
	سیست آرتمیا	۰	سیست آرتمیا	۰	۰
جمع کل		۳۲۶۸۵	۳۲۲۴/۲۵	۳۷۹۰۹/۲۵	

(ماخذ: مدیریت شیلات استان)

برای پرورش آبزیان مذکور اختصاص ۱۵ درصد منابع آب‌های زیر زمینی و سطحی به روش سنتی کافی است. با بسیج امکانات و تعامل سایر دستگاهها می‌توان به راحتی این ظرفیت رابه سطح بالاتری ارتقا داد. در سال ۱۳۹۰ بیش از ۳۶۵ واحد در زمینه پرورش انواع ماهی در استان فعال بوده است که در این مزارع با مساحت ۹۴۶ هکتار، بیش از ۵۵۰۰ تن انواع ماهی، ۱۰/۷ میلیون قطعه بچه ماهی قزل آلا و ۱/۶ میلیون قطعه انواع ماهیان زینتی تولید شده است. با این حال استان از لحاظ آبرزی پروری با تولید ۳۸۰۷ تن براساس آخرین آمار شیلات ایران -سال ۸۹- رتبه شانزدهم را بین استان های شیلاتی به خود اختصاص داده است. تولید در راستای سیاست افزایش صادرات غیر نفتی از اولویت های کاری شیلات استان می‌باشد. در این راستا رایزنی های لازم در جهت توسعه صادرات ماهیان سردآبی، گرمابی وزینتی توسط بخش خصوصی انجام شده است. در حال حاضر در

خصوص صادرات ماهیان زینتی به کشور عراق اقدامات خوبی انجام شده ولی عمده ماهیان پرورشی به استانهای همجوار مانند گیلان، آذربایجان شرقی، اردبیل و تهران صادر می‌گردد. با توسعه صنایع انجماد و بسته بندی و همچنین عمل آوری ماهی می‌توان میزان صادرات به استانها و کشورهای هدف را ارتقا داد. استان زنجان به عنوان استان شیلاتی مرجع در کشور درخصوص مزارع مداربسته پرورش ماهی قزل آلا می‌باشد. نقش این مزارع در ایزوله بودن و قرنطینه نمودن انواع ماهی‌ها محرز بوده و درخصوص احداث مجتمع پرورش ماهی در استان (در سیستم مداربسته) اقدامات قابل توجهی انجام گرفته است. در استان عمده مزارع پرورش ماهی قزل آلا جزو مزارع دو منظوره کشاورزی می‌باشند.

۲-۲-۲- زراعت و باغبانی

غالب اراضی زیر کشت در استان دیم می‌باشد. داده‌های مندرج در جدول شماره ۴ حاکی از آن است که وسعت اراضی زیرکشت دیم، بیش از ۴ برابر اراضی زیر کشت آبی است. این بدان معنی است که مدیریت منابع آبی برای توسعه کشت و افزایش بهره‌وری از مهم‌ترین اولویت‌های استان می‌باشد.

جدول شماره ۴: وضعیت اراضی کشاورزی استان

عنوان	مساحت(هکتار)
اراضی زیر کشت آبی زراعی	۱۱۲۵۸۸
اراضی زیر کشت دیم	۳۳۹۴۲۷
سطح زیر کشت محصولات باغی	۵۹۰۰۰
جمع اراضی زیر کشت	۵۱۱۰۱۵
اراضی آیش	۳۵۶۵۱۶
اراضی قابل کشت	۸۶۷۵۳۱

(ماخذ: معاونت بهبود تولیدات گیاهی استان)

۲-۲-۱- زراعت

عمده‌ترین محصولات زراعی استان را گندم، جو، حبوبات و سیب زمینی تشکیل می‌دهد. تولید گندم دیم از لحاظ سطح زیر کشت و ظرفیت وزنی بیشترین رقم را به خود اختصاص داده است. مقایسه عملکرد تولیدات زراعی از نظر وزن در سال پایه برنامه چهارم با سال ۱۳۸۹ مندرج در جدول (شماره ۵) بیانگر آن است که تولیدات زراعی در سال انتهایی ۲۰ درصد رشد داشته است.

جدول شماره ۵: عملکرد بخش در تولید کل محصولات زراعی در برنامه چهارم توسعه و سال ۸۹

سال	۱۳۸۴	۱۳۸۵	۱۳۸۶	*۱۳۸۷	۱۳۸۸	۱۳۸۹
تولید (تن)	۱۲۸۴۱۷۹	۱۵۱۵۷۵۵	۱۵۵۱۴۱۶	۱۰۶۰۱۲۷	۱۴۲۰۵۶۴	۱۴۹۶۱۲۴

(ماخذ: معاونت بهبود تولیدات گیاهی استان)

*افت عملکرد در این سال به دلیل وقوع خشکسالی می‌باشد.

۲-۲-۲- باغبانی

فعالیت در بخش باغبانی و ایجاد باغستان در استان به دلیل قرار گرفتن در منطقه کوهستانی از اقبال نسبتاً خوبی بر خوردار بوده است. تعداد قابل توجهی از روستاهای استان از نوع میان کوهی بوده و بیشترین فعالیت آنها را تولیدات باغی تشکیل داده است. محصولات باغی عمده استان شامل انگور، زیتون، سیب و میوه‌های دانه دار و هسته دار می‌باشد. داده‌های مندرج در جدول (شماره ۶) مبین این موضوع است که بیشترین سطح زیرکشت در حوزه تولید محصولات باغی استان به ترتیب مربوط به انگور، زیتون و سیب می‌باشد. این درحالی است که بیشترین حجم تولید به لحاظ وزن به ترتیب مربوط به انگور، سیب و زیتون است.

جدول شماره ۶: عملکرد بخش در تولیدات باغی استان و تعدادی از محصولات مهم

در برنامه چهارم توسعه و سال ۸۹

عنوان	واحد	۱۳۸۲	۱۳۸۵	۱۳۸۶	۱۳۸۷	۱۳۸۸	۱۳۸۹
سطح باغات	هزار هکتار	۲۳/۹	۲۹	۵۲	۵۳/۶	۵۵	۵۶/۶
تولیدات باغی استان	هزار تن	۲۸۱	۲۹۴	۳۸۲	۲۴۲	۳۰۸	۳۶۸
زیتون	هزار تن	۲۳	۲۲	۲۶	۸	۲۲	۱۵
انگور	هزار تن	۱۲۲	۱۲۵	۱۸۲	۹۵	۱۵۱	۳۰۹
سیب	هزار تن	۷۰	۷۷	۸۵	۶۹	۹۲	۹۹

(ماخذ: معاونت بهبود تولیدات گیاهی استان)

۲-۳-۲- مکانیزاسیون کشاورزی

برای تبیین وضعیت مکانیزاسیون از شاخص ضریب مکانیزاسیون که بیانگر میزان توان مکانیکی در واحد سطح می‌باشد، استفاده می‌نمایند. در برنامه چهارم توسعه مکانیزاسیون ارتقا شاخص ضریب مکانیزاسیون از 0.7 hp/ha به 1.05 hp/ha پیش بینی شده بود. با توجه به جذب تعداد 4071 دستگاه تراکتور و کمباین در طول برنامه چهارم، ضریب مکانیزاسیون استان در انتهای سال ۸۹ بالغ بر 1.13 hp/ha برآورد گردیده است. شاخص دیگری که برای تعیین وضعیت مکانیزاسیون مورد استفاده قرار می‌گیرد، شاخص درجه مکانیزاسیون است و مفهوم آن عبارت از نسبت عملیات ماشینی به سطح زیر کشت محصول است. این شاخص بیانگر کمیت مکانیزاسیون است. درجه مکانیزاسیون به تفکیک نوع محصول و نوع عملیات زراعی بوده و واحد آن درصد می‌باشد. با توجه به محصولات اساسی و استراتژیک استان، درجه مکانیزاسیون در محصول غالب (گندم دیم) از وضعیت مناسبی برخوردار بوده، به دلیل توزیع عمیق کارهای یارانه‌ای در سال‌های $67-62$ ، ترویج این ماشینها در استان دارای عملکرد مثبت می‌باشد و به همین لحاظ درجه مکانیزاسیون گندم دیم در مرحله کاشت بیش از 75 درصد بوده در مقایسه با میانگین درجه مکانیزاسیون گندم دیم کشور (45 درصد) از وضعیت بهتری در گندم دیم برخوردار می‌باشد. در سایر محصولات زراعی مانند سیب زمینی و ذرت نیز شاخص درجه مکانیزاسیون رو به توسعه و بهبود است.

۳-۲- آب و خاک استان زنجان

میزان بارندگی در سال آبی ۸۹-۱۳۸۸ معادل ۳۳۳/۳ میلیمتر و در سال آبی ۹۰-۱۳۸۹، برابر ۲۷۱/۸ میلی متر و متوسط بارندگی در طول دوره آماری ۲۸۰/۲ میلیمتر و متوسط تبخیر ۱۸۰۰ میلیمتر بوده است. متوسط راندمان آبیاری ۳۸ درصد و پتانسیل منابع آب سطحی ۲۲۰۰ میلیون مترمکعب می باشد. جدول شماره ۷ بیانگر پتانسیل آب های زیر سطحی استان می باشد.

جدول شماره ۷: پتانسیل آب های زیر سطحی به تفکیک نوع بهره برداری

چاه		چشمه		قنات		
تعداد چاه های مجهز به سیستم تحت فشار (حلقه)	تعداد چاه های برقدار (حلقه)	تخلیه سالانه (میلیون متر مکعب)	تعداد (حلقه)	تخلیه سالانه (میلیون متر مکعب)	تعداد (دهنه)	تخلیه سالانه (میلیون متر مکعب)
۱۰۰۰	۴۱۵۰	۶۸۲	۸۵۵۵	۳۵	۳۷۴۴	۱۸۲

(ماخذ: مدیریت آب و خاک استان)

مجموع آب قابل استحصال سالانه استان ۲۵۲۰ میلیون متر مکعب (سطحی ۱۴۳۸ میلیون متر مکعب و زیر زمینی ۱۰۸۲ میلیون متر مکعب) است. ۲۰۰۰ هکتار از سطح اراضی، تحت پوشش شبکه های آبیاری (در حال بهره برداری، در دست اجرا و در دست مطالعه ۳۲۰۰۰ هکتار) بوده و سطح اراضی تحت پوشش آبیاری تحت فشار تا اول شهریور ماه سال ۱۳۹۰ به میزان ۲۳۵۰۰ هکتار بوده است.

بر اساس مطالعات انجام گرفته توسط مشاورین، سطوح اراضی قابل تجهیز به سیستم های آبیاری تحت فشار ۱۱۲۰۰۰ هکتار و سطوح اراضی قابل تجهیز به شبکه های فرعی ۳ و ۴ بر اساس مساحت اراضی پایاب مطالعه شده طرح های کوچک و بزرگ تامین آب اجرا شده استان و بر اساس مطالعات مشاورین ۱۰۰۰۰۰ هکتار می باشد. همچنین ۲۲۲۰۰ هکتار از کانال های سطوح اراضی پایاب شبکه های آبیاری سنتی پوشش داده شده است.

این پروژه شامل پوشش انهار سنتی و طرح احداث و بهسازی کانال های آبیاری عمومی است. جدول شماره ۸ نشان دهنده وضعیت اراضی از نظر پروژه های آبیاری و نوع نظام بهره برداری می باشد.

جدول شماره ۸: وضعیت اراضی تحت پوشش پروژه های آبیاری به تفکیک نظام بهره برداری حقوقی

تعاونی تولید		کشت و صنعت		تعاونی آب بران	
تعداد	سطح پوشش (هکتار)	تعداد	سطح پوشش (هکتار)	تعداد	سطح پوشش (هکتار)
۱۶	۲۶۸۰۷	۲۰	۴۱۹۷	۴	۱۳۰۰

(ماخذ: مدیریت آب و خاک استان)

مرکز تحقیقات کشاورزی و منابع طبیعی استان زنجان در سال ۱۳۵۹ با تأسیس بخش تحقیقات اصلاح و تهیه نهال و بذر شروع به فعالیت نموده است. بعد از دو سال تمهیدات تشکیل بخش تحقیقات خاک و آب نیز فراهم و در سال ۱۳۶۷ با تشکیل بخش تحقیقات آفات و بیماری‌های گیاهی، موجودیت مرکز تحقیقات کشاورزی به طور رسمی در چارچوب تشکیلات وزارت کشاورزی سابق محقق گردید.

تحقیقات منابع طبیعی و امور دام از سال ۱۳۷۱ و با آغاز فعالیت‌های مربوط، در قالب یکی از ایستگاه‌های تحت پوشش مرکز تحقیقات منابع طبیعی و امور دام استان آذربایجان شرقی در استان شروع و به فاصله یکسال، فعالیت آن تحت عنوان مرکز تحقیقات منابع طبیعی و امور دام استان ادامه یافته است. در سال ۱۳۷۹ با تصویب قانون ادغام وزارتین جهادسازندگی و کشاورزی و ضرورت تشکیل مرکز تحقیقاتی واحد، مقدمات لازم فراهم و از سال ۱۳۸۳ ادامه فعالیت‌های دو مرکز سابق با مدیریت واحد و با عنوان مرکز تحقیقات کشاورزی و منابع طبیعی آغاز گردید. مرکز تحقیقات دارای زیر بخش‌های متعددی می‌باشد. این بخش‌ها عبارتند از: آبخیزداری، آفات و بیماری‌های گیاهی، اصلاح و تهیه نهال و بذر، خاک و آب، علوم دامی، منابع طبیعی و گروه پژوهش‌های برنامه ریزی اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی. ایستگاه‌های تحقیقاتی مرکز تحقیقات استان عبارتند از: خیرآباد، طارم، قره‌چریان، دیم خدابنده، ماهنشان، فیله‌خاصه و ایستگاه باروت‌آغاجی.

از جمله سیاست‌های کلی تحقیقاتی مرکز تحقیقات استان می‌توان به موارد زیر اشاره نمود:

الف- حل مسایل و مشکلات روز بخش‌های اجرایی و تولیدی به روش علمی.

ب- اجرای برنامه‌های تحقیقاتی در جهت تحقق اهداف برنامه‌های پنج ساله.

ج- ایجاد فرصت‌های جدید برای آینده و شفاف نمودن چشم اندازها.

از مهم‌ترین جهت‌گیری‌های فنی مرکز تحقیقات می‌توان به تلاش در جهت ایجاد امنیت غذایی، افزایش نرخ بهره‌وری در فعالیت‌های کشاورزی به ویژه در مصرف آب، ایجاد، بکارگیری و بومی سازی فناوری‌های جدید در بخش بویژه، بیوتکنولوژی و نانو تکنولوژی، بهینه سازی مصرف سموم و کودهای بیولوژیک و کنترل بیولوژیک آفات و بیماری‌ها، حفظ و بکارگیری منابع ژنتیکی گیاهی و حیوانی کشور، جلوگیری از تخریب منابع پایه زیست محیطی (آب، خاک، پوشش گیاهی و ...) و توجه به شاخص‌های توسعه پایدار در تحقیقات اشاره نمود.

مهم‌ترین دستاوردهای مرکز تحقیقات عبارتند از:

۱- مشارکت و همکاری موثر در معرفی ۲۶ رقم و لاین اصلاح شده گندم آبی (شهریار، الوند، الموت، نوید، توس، زرین، اروم، زارع، میهن)، جو آبی (بهمن)، حبوبات آبی (اختر، درخشان، صیاد، پاک، شکوفا، صدری)، دانه‌های روغنی (فرخ، سینا، فرآمان)، حبوبات دیم (کیمیا)، غلات دیم (آذر ۲، رصد، هما، اوحدی، ژیراو، سهند و آیدر) خالص سازی بذر سرداری استان و دولاین در دست معرفی (Son ۶۲، Mining)، معرفی دو محصول علفه‌ای خللر و ماشک برای کاشت در تناوب با سایر محصولات و آیش تابستانی برای اکثر نقاط کشور

۲ - تهیه نقشه خاک استان، ارایه فرمول کودی مناسب برای اغلب محصولات زراعی و باغی، برآورد کود مورد نیاز استان، تهیه نرم عناصر غذایی درختان زیتون و سیب به منظور بهبود تولید و کیفیت محصولات باغی و تعیین منابع آلاینده خاک‌ها و محصولات زراعی و باغی استان به فلزات سنگین و ارایه آن به دستگاه‌های بهره بردار جهت استفاده بهینه از پتانسیل اراضی استان

۳ - اجرای طرح‌های پژوهشی متعدد در زمینه تغذیه، پرورش و اصلاح نژاد گوسفند افشاری، دام‌های صنعتی و طیور گوشتی، استفاده از ضایعات کشاورزی در تغذیه دام و ارزیابی مواد خوراکی مورد استفاده در تغذیه دام، طراحی و ساخت دستگاه بذرپاش مراتع با استفاده از گوسفندان در حال چرا، طراحی و ساخت کندوی ابتکاری عایق کاری شده

۴ - جمع آوری، شناسایی و معرفی ۱۱۰۸ گونه گیاهی از فلور استان و ۲۲۰ گونه گیاه دارویی، معرفی ۲ گونه جدید گیاهی از استان زنجان به فلور ایران و جهان، معرفی یک گونه آفت جدید صنوبر از استان زنجان به فون جهان و تعیین فنولوژی، ارزش رجحانی، تولید و مصرف و برداشت مجاز گونه‌های مهم مرتعی در شرایط اکولوژیک استان

۵ - اجرای طرح‌های پژوهشی متعدد در زمینه پخش سیلاب در آبخوان، طبقه بندی خندق‌ها، رواناب‌های سطحی، فرسایش پذیری خاک، تعیین عملکرد سامانه‌های سطوح آبگیر باران جهت افزایش پوشش گیاهی و توسعه اقتصادی در آبخیزها، تهیه شناسنامه حوزه‌های آبخیز استان و ایجاد بانک اطلاعاتی برای اجرای طرح‌های اجرایی و تحقیقی

۶ - بررسی دانش بومی و سنتی روش‌های حفاظت خاک و آبخیزداری در سطح استان زنجان و مقایسه اقتصادی و اجتماعی آن با روش‌های نوین و ارایه راهکارها و توصیه‌های فنی لازم برای ارتقا کیفی و اثر بخشی آنها، ارزیابی فعالیت‌های آبخیزداری انجام شده در بخشی از حوزه‌های مهم استان و ارایه توصیه‌های فنی برای ارتقای نتایج اینگونه فعالیت‌ها در پروژه‌های آتی

۷ - شناسایی آفات، عوامل بیماری‌زا و علف‌های هرز محصولات اساسی استان که در مواردی نظیر بیماری‌های گندم، جوندگان و پسیل زیتون نتایج ارزشمندی به دست آمده است که از جمله آن می‌توان به توصیه کاربرد روغن ولک برای کنترل آفت پسیل زیتون و الویت‌بندی برنامه ریزی مدیریت زراعی بیماری‌های پوسیدگی ریشه لوبیا به منظور کاهش مصرف سموم و حفظ محیط زیست اشاره نمود

۸ - تهیه نقشه پراکنش علف‌های هرز مزارع گندم دیم و آبی و جو آبی استان و تعیین گونه‌های علف‌های هرز مهم و خسارت‌زا به منظور مدیریت و کنترل بهینه آنها و ارایه راهکار کنترل مناسب و شیمیایی پاجوش‌های زیتون و معرفی یک علف‌کش جدید جهت کنترل علف‌های هرز مزارع لوبیا و معرفی ارقام حساس زیتون به آفت مگس زیتون

۹ - اجرای طرح‌های پژوهشی متعدد در زمینه مزیت نسبی محصولات، بهره‌وری و کارایی تولید کنندگان کشاورزی استان، بیمه محصولات کشاورزی، ارزیابی اقتصادی-اجتماعی طرح‌های مرکز و تدوین توانمندی‌ها و استعدادها بخش کشاورزی و شناسایی محصولات کشاورزی دارای مزیت تولید در استان زنجان

۲-۲-۲- آموزش

مهم‌ترین عامل در حیات موثر و تداوم سازمانها، وجود نیروی انسانی کارآمد و دارای دانش و مهارت بروز شده است. نیروی انسانی هر سازمان، با فرض قرار داشتن در اوج آمادگی دانشی در بدو استخدام، به تدریج در اثر مداخله عامل زمان و رشد روز افزون علوم دچار کهنگی و فرسودگی خواهد گردید. وجود مرکز آموزش به عنوان رکن ارتقا دهنده دانش و مهارت کارکنان، بی

شک در پیشگیری از روزمرگی و ناکارآمدی سازمانی تاثیر گذار است. مرکز آموزش جهاد کشاورزی علاوه بر وظیفه‌مندی در ارتقای سطح دانشی کارکنان و آموزش ضمن خدمت، ماموریت تربیت نیروی ماهر در دوره‌های آموزشی مقطع‌دار را نیز بر عهده دارد. همچنین به دلیل وجود پتانسیل علمی و به منظور استفاده از حداکثر پتانسیل خدمات آموزشی، بخشی از آموزش بهره‌برداران کشاورزی نیز به مرکز آموزش کارسپاری شده است.

۲-۲-۲- ترویج کشاورزی

ترویج و آموزش کشاورزی نوعی آموزش غیر رسمی به روستاییان و علاقمندان به کشاورزی برای آشنایی و استفاده از فناوری‌های نو جهت افزایش تولید و بهره‌وری و درآمد و ارتقای سطح زندگی تولیدکنندگان کشاورزی و رسیدن به اهداف توسعه کشاورزی و روستایی است. ترویج کشاورزی یاری هدفدار در تصمیم‌گیری و شکل‌گیری نظرات تعریف شده است. کارشناسان آن را نوعی مداخله‌گری ارتباطی حرفه‌ای می‌دانند که توسط یک نهاد به منظور ایجاد تغییرات داوطلبانه رفتاری در کشاورزان با فرض داشتن منافع جمعی یا اجتماعی بنا می‌شود.

هدف ترویج کشاورزی رسیدن به اهداف توسعه کشاورزی و ارتقا سطح زندگی کشاورزان است تا از طریق آشنایی با یافته‌های پژوهشی و فناوری به صورت ساده و کاربردی بتوانند با افزایش تولید و کاهش هزینه و کسب درآمد بیشتر سطح زندگی خود و خانواده را ارتقا دهند. ترویج کشاورزی در کشورهای در حال توسعه برای رسیدن به اهداف توسعه کشاورزی و روستایی یکی از عناصر ضروری است که بیشتر در قالب نظام‌های دولتی و اخیراً در برخی کشورها به صورت فعالیت‌های ترویج خصوصی، به روش‌های مختلف کشاورزان را تحت آموزش قرار می‌دهند.

ترویج کشاورزی استان زنجان در چارچوب فعالیت‌های سازمانی، قدمتی بیش از چهل سال را در سوابق خود ثبت نموده است. وجود پتانسیل‌های علمی و فنی چون مدیران و کادر مجرب و همچنین دانشگاه زنجان و مرکز تحقیقات کشاورزی و منابع طبیعی موجبات تسریع در انتقال دانش فنی به بهره‌برداران و توفیق هرچه بیشتر در اجرای طرح‌های ترویجی و آموزش‌های غیر رسمی را فراهم نموده است. وجود پنج مرکز آموزش مجهز بهره‌برداران و همچنین مراکز جهاد کشاورزی شهرستان (مراکز خدمات) با پراکنش جغرافیایی مطلوب، امکان خدمات رسانی بهینه را در چارچوب خدمات آموزشی و ترویجی فراهم نموده است.

۲-۵- صنایع کشاورزی

صنایع تبدیلی و تکمیلی به صناعی اطلاق می‌گردد که به فرآوری و عمل آوری مواد نباتی و حیوانی شامل زراعی، باغی، شیلات، دام و طیور و جنگل‌ها و مراتع می‌پردازد و این فرآوری و عمل آوری باید در برگیرنده تغییرات فیزیکی، شیمیایی، نگهداری، بسته بندی و توزیع باشد. صنایع کشاورزی در راستای افزایش راندمان بخش کشاورزی و وظیفه‌مند موارد زیر می‌باشد:

- راهبری و اجرای سیاست‌های کلان وزارت جهادکشاورزی در احیا، بهبود و توسعه صنایع تبدیلی و تکمیلی بخش کشاورزی.

- تدوین برنامه راهبردی جهت مدیریت صنایع تبدیلی و تکمیلی و توسعه مکانیزاسیون کشاورزی با توجه به ظرفیت‌های تولید، فرآوری و مصرف استان در چارچوب سیاست مصوب.

- بررسی وضعیت ضایعات محصولات غذایی کشاورزی در مراحل مختلف تولید، تبدیل، توزیع، مصرف و ایجاد تعامل مناسب با واحدهای مربوطه جهت دستیابی به راه‌حل‌های مناسب در جهت کاهش ضایعات.

- تهیه و تدوین دستورالعمل‌های فنی لازم در زمینه احداث، بهبود و توسعه صنایع غذایی کشاورزی هماهنگ با سایر برنامه‌های مربوط.

- برآورد، پیش‌بینی، پیگیری تامین و توزیع ماشین‌آلات و ادوات کشاورزی مورد نیاز جهت مکانیزه نمودن فعالیت‌های بخش کشاورزی براساس اعلام نیاز واحدهای تخصصی و اجرایی ذیربط.

- تهیه و تدوین دستورالعمل‌های فنی مربوط به خرید، نگهداری و تعمیر ماشین‌آلات و ادوات کشاورزی و ابلاغ آن به واحدهای تابعه در شهرستانها و مراکز دهستان.

می‌توان چنین گفت که فعالیت و تولید در بخش کشاورزی بدون پرداختن به صنایع تبدیلی کشاورزی از نظر اقتصادی از هزینه فرصت پایین‌تر برخوردار است. به عبارت دیگر ارزش افزوده مترتب بر تولیدات کشاورزی در زمانی که محصول عمل آوری و تبدیل می‌شود از نرخ بالایی برخوردار است. گستره فعالیت اقتصادی از این نظر از تنوع نسبتاً بالایی برخوردار است. حوزه صنایع کشاورزی از نظر ارزش افزوده اقتصادی و همین‌طور اشتغال دارای پتانسیل بسیار بالایی است.

استان زنجان به دلیل برخورداری از ظرفیت‌های بالقوه و بالفعل در عرصه‌های تولیدات زراعی، باغی، دامی، آبی‌پروری و منابع طبیعی و همچنین قرار گرفتن در مسیر ترانزیت آسیا-اروپا از ظرفیت ویژه‌ای برای توسعه صنایع کشاورزی برخوردار است. جدول (شماره ۹) بیانگر بخشی از پتانسیل‌های موجود فعال در استان می‌باشد.

جدول شماره ۹: فعالیت‌های مربوط به صنایع تبدیلی
به تفکیک نوع محصول (آمار به روز شده سال ۱۳۹۰)

نام محصول	تولید اسمی (تن)
پنیر سفید ایرانی	۶۵۶۱
فرآورده‌های زیتون	۲۸۶۱۰
برنج کوبی	۱۴۰۰
ترشیجات و شربت آلات	۱۱۰۳۰
خوراک آماده دام	۷۰۰۰
پاک کردن و بسته بندی حبوبات	۲۰۰۲۰
شیرپاستوریزه	۶۶۶۷۸
بسته بندی عسل	۵۲۰
فرآورده‌های پروتئینی	۳۲۲۶۲
سردخانه	۱۴۵۰۰
کود بیولوژیک	۵۵۵۰
رب گوجه فرنگی	۵۰۰
پودر سیر	۲۰۰
فرآوری قارچ خوراکی	۲۰
تولید و بسته بندی کشمش	۵۱۰۰

(ماخذ: مدیریت صنایع کشاورزی)

۶-۲- منابع طبیعی و آبخیز داری

استان زنجان که از آن به عنوان فلات زنجان نیز نام برده شده، در ناحیه رویشی ایران _ تورانی واقع شده و به دلیل موقعیت خاص از نظر جغرافیایی و با توجه به وجود اقلیم های متنوع از ترکیب گیاهی متنوعی برخوردار می باشد. بدین صورت که از شمال با رشته کوه های البرز هم مرز است و از طریق دره سفید رود و کوه های جنوبی گیلان تحت تاثیر آب و هوای خزری قرار می گیرد و گونه های گیاهی موجود در این ناحیه به خصوص پوشش جنگلی در این ناحیه متاثر از این نوع آب و هوا می باشد و از طرف جنوب و جنوب غربی با رشته کوه های زاگرس هم مرز بوده و تنوع گونه های گیاهی آن بخش، از فلور این رشته کوه می باشد و منطقه مرکزی و بین این دو ناحیه شمال و جنوب به دلیل واقع شدن در بین دو رشته کوه البرز و زاگرس و همچنین وجود خاک های آهکی و شور در بعضی مناطق، پوشش گیاهی موجود، نیمه بیابانی است. سطح جنگل ها و مراتع استان ۱۲۹۲ هزار هکتار معادل ۵۶ درصد سطح استان بوده که برای بیش از ۱۰۵۰۰۰۰ هکتار، معادل ۸۵ درصد سطح اراضی ملی استان، سند مالکیت بنام دولت جمهوری اسلامی صادر شده و به علت فقدان و ضعف قوانین، وضعیت اراضی اوقافی ملی موجود در استان تا کنون مشخص نشده است.

۶-۲-۱- بخش جنگل

از مساحت ۲۲۱۶۴۰۰ هکتاری استان ۱۲۳۴۶۱۱۳ هکتار یعنی حدود ۵۶ درصد آن شامل اراضی منابع ملی است و از این اراضی ملی ۹۷۵۵۳ هکتار آن شامل جنگل های طبیعی استان می باشد. به عبارت دیگر ۷/۹ درصد عرصه های ملی و ۴/۴ درصد مساحت کل استان را مناطق جنگل طبیعی تشکیل می دهد و با احتساب مساحت حدود ۱۷۰۰۰ هکتاری جنگل های دست کاشت، سرانه جنگل در استان زنجان ۰/۱۲ هکتار برای هر نفر می باشد.

مناطق جنگلی استان زنجان با مساحت ۹۷۵۵۳ هکتار در ارتفاعات شمالی و جنوبی رودخانه قزل اوزن در شهرستان طارم، ارتفاعات شمال غربی شهرستان زنجان، ارتفاعات شمال شرقی شهرستان ماهنشان و ارتفاعات شمال شرقی شهرستانهای ابهر و خرمدره واقعند. گونه های غالب این جنگل ها، ارس، بنه، زالزالک، سیاه تلو، بادام کوهی، گیلاس وحشی و شیر خشت می باشد. استان زنجان با داشتن بیش از ۱۷۰۰۰ هکتار جنگل دست کاشت یکی از قطب های تولید صنوبر به منظور تامین نیاز سلولزی کشور به شمار می آید. اداره کل منابع طبیعی و آبخیزداری به منظور توسعه زراعت چوب و افزایش فضای سبز طی سال های ۸۵ تا ۸۹ اقدام به توزیع سالانه ۱۰۰۰۰۰۰ اصله نهال نموده که بیشترین تعداد آن مربوط به صنوبر است. با این حال، از نظر سرانه مصرف چوب و فضای سبز در قیاس با متوسط شاخص جهانی فاصله زیادی دارد.

۶-۲-۲- بخش مرتع

براساس آمار موجود سطح کل مراتع استان در حدود ۱/۲ میلیون هکتار است که ۴۲۰ هزار هکتار آن جزو مراتع بیلاقی، ۳۰ هزار هکتار جزو مراتع قشلاقی و ۷۵۰ هزار هکتار جزو مراتع میانبند می باشد. ۷ درصد از مراتع استان جزو مراتع خوب، ۶۰ درصد دارای وضعیت متوسط و ۳۳ درصد جزو مراتع فقیر و یا غیر قابل بهره برداری می باشد.

استان زنجان براساس تقسیم بندی‌های بزرگ جغرافیایی گیاهی توسط اکولوژیست‌ها، جزء مناطق نیمه استپی، کوه‌های مرتفع و جنگل‌های خشک بوده و به عنوان زیربخش‌هایی از ناحیه بزرگ ایرانی- تورانی محسوب می‌گردد. تاثیر عوامل اکولوژیکی، به خصوص میزان نزولات آسمانی و پراکنش آن پستی و بلندی و وضعیت خاک بر پوشش گیاهی کاملاً مشهود است.

از مهم‌ترین جوامع گیاهی موجود استان می‌توان به جوامع گیاهی ذیل اشاره نمود:

- جامعه گیاهی درمنه
- جامعه گیاهی درمنه- گون- آویشن
- جامعه گیاهی گندمیان - گون
- جامعه گیاهی بالشتکی‌ها (بوته‌های تیغ دار پهن)
- جامعه گیاهی گندمیان

۲-۶-۳- بخش آبخیزداری

آبخیزداری عبارت از فرآیند برنامه ریزی و اجرای اقداماتی جهت اداره منابع زیستی یک آبخیز به منظور فراهم آوردن امکان حداکثر برداشت محصولات و خدمات توسط آبخیز نشینان با حداقل آسیب رسانی به منابع مذکور است. حوزه‌های آبخیز استان شامل رودخانه قزل اوزن با سطح حوزه ۱۷۳۲۸ کیلومتر مربع و رودخانه ابهر رود و خرارود با وسعت ۴۸۳۶ کیلومتر مربع می‌باشد. متوسط خروجی آب سالانه استان در ایستگاه گیلوان رودخانه قزل اوزن ۳۶۰۴ میلیون متر مکعب و در رودخانه ابهر رود ۷۸ میلیون متر مکعب و خرارود ۵۰ میلیون متر مکعب است. در مجموع به طور متوسط سالانه ۲۱۶۸ میلیون متر مکعب از آب‌های سطحی به علت کوهستانی بودن استان و نبود سازه‌های مناسب آبخیز داری و سدهای مخزنی بدون استفاده و به صورت سیل‌های مخرب از استان خارج و اراضی زراعی را تخریب و رسوبات حاصله را در مخازن سدها انباشته می‌کند که با توجه به فرسایش حوزه‌های آبخیز، نیمی از مخزن سد سفیدرود در کوتاه‌ترین زمان از رسوبات انباشته شده است.

اولین بار در سطح کشور اجرای عملیات آبخیزداری از سال ۱۳۴۹ در این استان شروع شد. این عملیات در راستای اهداف حفاظت خاک، کنترل رسوب، کاهش فرسایش، کنترل هرز آب‌ها و کاهش خطرات سیل و بالابردن میزان نفوذ پذیری در خاک و تقویت سفره‌های آب‌های زیرزمینی، تثبیت اراضی و بالابردن حاصلخیزی اراضی، اقدام به اجرای عملیات آبخیز داری در سطح وسیع از محل اعتبارات ملی استانی و تبصره‌ها نموده و حدود ۱۰ درصد حوزه‌های آبخیز استان تحت پوشش عملیات اجرایی و ۲۰ درصد تحت پوشش مطالعات تفصیلی اجرائی قرار گرفته است. از پروژه‌های شاخص استان می‌توان تثبیت و ساحل سازی رودخانه زنجانرود در طول ۴۰ کیلومتر، احداث حدود ۳۰ دستگاه سد خاکی با ارتفاع ۱۰ تا ۳۴ متر، اتمام عملیات آبخیز داری حوزه آبخیز (سد در دست ساختمان) تهم اشاره کرد، به طوری که همزمان با بهره برداری سد عملیات آبخیز داری آن نیز به اتمام رسیده است. طرح‌های کنترل آبخیزهای شهری شمال زنجان (حوزه گاوآزنگ) و جنوب زنجان (حوزه سلمانلو) و... اشاره کرد. متوسط فرسایش خاک استان ۲۵ تن در هکتار و میزان متوسط رسوب گذاری در پشت سدها ۱۳ تن در هکتار می‌باشد.

همچنین در استان زنجان ۳ پارک آبخیز مورد مطالعه قرار گرفته است که مجموع مساحت آنها ۴۷۲۳ هکتار می‌باشد. این ۳ پارک آبخیز شامل: پارک آبخیز شمال و جنوب زنجان و نیز پارک آبخیز قیدار می‌باشد. به طور کلی هدف از احداث پارک‌های

آبخیز کنترل سیل و فرسایش در حوزه‌های شهری، تقویت پوشش گیاهی و ایجاد پارک جنگلی و ارتقا سطح دانش عمومی مردم به فعالیت‌های آبخیز داری می‌باشد. بر اساس گزارش دفتر مهندسی و ارزیابی طرح‌های سازمان جنگل‌ها و مراتع و آبخیزداری کشور، مساحت منابع طبیعی و اکوسیستم‌های استان و مقایسه آن با کشور به شرح جدول شماره ۱۰ می‌باشد.

جدول شماره ۱۰: جایگاه منابع طبیعی استان در مقایسه با کشور

نام عرصه	مساحت	مساحت جنگل‌ها	مساحت مراتع
کشور	۱۶۴۸۱۹۵۰۰	۱۶۹۹۰۰۰۰	۸۴۷۵۰۰۰۰
استان	۲۲۱۶۴۰۰	۹۷۵۵۳	۱۱۳۷۰۶۰
نسبت استان به کشور (درصد)	۱/۳۴۵	۰/۵۷۴	۱/۳۴

(ماخذ: اداره کل منابع طبیعی استان)

۲-۷- سازمان تعاون روستایی

سازمان مرکزی تعاون روستایی ایران در سال ۱۳۴۲ تاسیس شد و دولت وقت ایران تعهد کرد که به سرویس‌های تکنیکی، آموزشی، تجاری و کمک اعتباری به شرکت تعاونی‌های کشاورزی ادامه دهد. وجود شبکه گسترده تعاونی‌های روستایی و کشاورزی تحت پوشش سازمان به عنوان دو بال توانمند دولتی (سازمان مرکزی تعاون روستایی ایران) و غیردولتی (شبکه تعاونی‌های روستایی و کشاورزی) بخش کشاورزی را در حصول به اهداف استراتژیک، خرید محصولات کشاورزی و پایداری و تنظیم بازار و توسعه پایدار روستا از ابتدا تا کنون کمک شایانی نموده است.

سازمان تعاون روستایی بر اساس قانون عهده‌دار امر هدایت، حمایت، نظارت و حسابرسی شبکه گسترده تعاونی‌های روستایی و کشاورزی می‌باشد. تعاونی‌ها در ایران پیشینه‌ای در حدود شصت ساله دارند و تعاونی‌های روستایی و کشاورزی به عنوان تعاونی‌های چند منظوره عام وارد پنجمین دهه حضور و فعالیت خود در روستاها شده‌اند. تعاونی‌های روستایی به واقع پس از انجام اصلاحات ارضی در جهت حمایت از کشاورزان و تولید کنندگان که صاحب اراضی شده بودند شکل گرفت و پیاپی به عرصه روستا گذاشت.

- تعاونی‌های کشاورزی :

به منظور پاسخگویی به نیازهای تخصصی کشاورزان، سازمان مرکزی تعاون روستایی ایران از سال ۱۳۶۴ اقدام به تاسیس و توسعه تشکل‌های تخصصی تحت عنوان "شرکت‌های تعاونی کشاورزی" نمود و همچنین برای هماهنگی بیشتر بین شرکت‌های تعاونی کشاورزی و تامین نیازمندی‌های مشترک آنها اتحادیه تعاونی کشاورزی نیز تاسیس گردید. تعاونی‌های کشاورزی در زمینه‌های مختلف تولیدی، فرآوری و خدماتی فعالیت می‌نمایند.

- تعاونی‌های روستایی :

تعاونی‌های روستایی چند منظوره بوده و به فعالیت‌های مختلف خدماتی، تولیدی، بازرگانی و ترویجی می‌پردازند که این فعالیت‌ها در راستای اهداف و سیاست‌های حمایتی دولت در جهت توسعه بخش کشاورزی و حمایت از روستاییان قرار دارد به طوری که توزیع وام‌های معیشتی اعضا، تعاونی‌ها، توزیع سوخت روستاییان، توزیع کود شیمیایی، توزیع سایر نهاده‌های کشاورزی نظیر سموم دفع آفات، بذور گیاهی و غیره... و بوجاری و توزیع گندم بذری و توزیع کلیه کالاهای معیشتی روستاییان نظیر برنج، روغن نباتی، قند و شکر، لوازم خانگی و... با وجود بیش از هزار فروشگاه تعاونی در کشور، همچنین خرید تضمینی محصولات کشاورزی به میزان قابل توجهی از طریق این تعاونی‌ها صورت می‌پذیرد. علاوه بر آن خرید و فروش محصولات غیر تضمینی (توافقی) و ایجاد مراکز عرضه مستقیم محصولات کشاورزی از طریق شبکه تعاونی‌های روستایی صورت می‌گیرد.

- شرکت‌های تعاونی تولید روستایی:

تعاونی تولید نوعی نظام بهره برداری کشاورزی در شکل حقوقی و یک تشکل اقتصادی تولید کشاورزی غیردولتی است که از مدیریتی نسبتاً علمی و تخصصی برخوردار است و با اتکا به نیروی مردمی (اعضا) و با تصمیمات مشارکت جویانه از طریق مجامع عمومی و هیئت مدیره، ضمن حفظ اصل مالکیت فردی و در نتیجه با انگیزه‌های فردی و خانوادگی تاسیس و فعالیت می‌نماید. در شرکت‌های تعاونی تولید کشاورزی سعی شده است با یکپارچه سازی و تجهیز و نوسازی اراضی حد و مرز زمین هر

خانوار به عنوان جزئی از یک قطعه زمین بزرگ حفظ شده و با مدیریتی واحد و درارتباط متقابل با شرایط طبیعی، اجتماعی محیط خود، امکان تولید محصولات کشاورزی زیادی با کیفیت مطلوب فراهم گردد.

سازمان تعاون روستایی استان زنجان ۱/۶۸ درصد از کل روستاهای کشور را تحت پوشش قرار داده است. این رقم معادل ۹۸ درصد کل روستاهای استان است. این تعداد روستا در قالب ۸۷ مورد از اتحادیه‌ها و شرکت‌های تعاونی روستایی زنان و همچنین ۱۹ مورد شرکت تعاونی تولید سازمان یافته اند. این تشکلهای جمعاً دارای ۱۰۱۷۱۶ نفر عضو است که مشتمل بر ۲/۱۲ درصد کل بهره برداران عضو تشکلهای زیر مجموعه سازمان تعاون روستایی در سطح کشور است. به منظور سازمان دهی مناسب و حصول به ساختار عملیاتی بهره‌ور تشکلهای تولید محور کشاورزان تعداد ۸ مورد انجمن صنفی و ۸ مورد نیز انجمن خبرگان کشاورزی در سطح شهرستانها و ستاد استان تشکیل گردیده است.

از جمله مهمترین وظایف سازمان تعاون روستایی حسابرسی از واحد های تعاونی تحت پوشش است. این وظیفه به شکل نظام مند هر ساله برای تمام واحد های تعاونی در سطح کشور انجام گرفته است. در این راستا تعاون روستایی استان طی سال های برنامه چهارم و سال ۸۹ از کلیه تشکلهای اعم از: اتحادیه شرکت های تعاونی روستایی شهرستان، اتحادیه تعاونی کشاورزی، شرکت های تعاون روستایی، شرکت های تعاونی زنان روستایی، شرکت های تعاونی کشاورزی، شرکت های تعاونی تولید و اتحادیه تعاون روستایی استان حسابرسی نموده است.

از مهمترین پروژه های اجرایی سازمان که ضمن تلاش در جهت توزیع عادلانه رفاه عمومی، موجب جلوگیری از اتلاف سایر منابع و ممانعت از آلاینده‌گی محیط زیست و ایجاد سهولت در تأمین انرژی روستاییان شده، ایجاد سامانه های توزیع گاز می باشد. این پروژه از عملکرد مطلوبی برخوردار بوده است. بطوری که حجم توزیع گاز مایع که توسط تشکلهای زیر مجموعه سازمان تعاون روستایی انجام گرفته، از ۴۰۳۰ تن به ۵۷۵۷ تن رسیده است. این مقدار توزیع بیانگر رشد ۴۵ درصدی در فاصله سال شروع برنامه تا پایان سال ۸۹ می باشد. به عبارتی دیگر، بر اساس مقادیر توزیع، عملکرد استان به نسبت سال های قبل علیرغم اینکه بیشتر روستاها از نعمت گاز طبیعی برخوردار شده اند در مقایسه با آمار کشوری افزایش مطلوبی داشته است.

مواد سوختی توزیع شده (به غیر از گاز مایع) در روستاهای تحت پوشش، از ۱۲۳۶۳۰ تن در سال ۸۴ به رقم ۱۵۱۱۵۹ تن در سال ۸۹ افزایش یافته است. بررسی عملکرد سال های برنامه حاکی از آن است که سازمان تعاون روستایی از متوسط رشد ۲۱ درصدی برخوردار بوده است. این رقم معادل ۴ درصد توزیع در کل کشور است. (سازمان تعاون روستایی، ۱۳۹۰)

بر اساس تفاهم ها فی مابین سازمان تعاون روستایی با شرکت خدمات حمایتی کشاورزی، شبکه تعاونی های روستایی همه ساله نسبت به تأمین و توزیع نهاده های کشاورزی و دامی و سموم و انواع بذور مصرفی آنان اهتمام دارد.

یکی از پتانسیل های بالقوه تعاونی های روستایی وجود شبکه فروشگاهی گسترده در کلیه نقاط روستایی حوزه عمل استان می باشد که کالاهای معیشتی مورد نیاز روستاییان تأمین و توزیع می نمایند. فروشگاه های تعاونی روستایی مستقر در روستاهای استان از عملکرد مطلوبی در بین سال های برنامه چهارم و سال ۱۳۸۹ برخوردار بوده اند. بطوریکه عملکرد مالی این فروشگاهها در سال پایه برنامه (۱۳۸۴) معادل ۲۹۶۲۶ میلیون ریال بوده است که این میزان در سال ۱۳۸۹ به رقم ۳۶۷۲۵ میلیون ریال افزایش یافته است. سازمان تعاون روستایی در راستای افزایش توان کیفی پرسنل شاغل هر ساله دوره های ضمن خدمت برگزار نموده است. نگاهی به تعداد نفقات آموزش دیده در سال ۸۴ و مقایسه آن با سال ۸۹ حاکی از رشد ۱۲۰ درصدی میزان آموزش های ارائه شده دارد. عملکرد سازمان تعاون روستایی استان در شاخص آموزش کارکنان در سال ۱۳۸۴ معادل ۳۵۹۲ نفر روز بوده است که این شاخص

با داشتن رشد مطلوب در سال ۱۳۸۹ به ۷۹۴۰ نفر روز بالغ گردیده است. خرید تضمینی عبارت از هزینه تولید به اضافه کسری از سود که مجموع آن الزاما بالاتر از قیمت بازار در زمان محاسبه نیست، می باشد که هر ساله توسط دولت اعلام می گردد. خرید توافقی، عبارت از هزینه تولید به اضافه سود مورد توافق تولید کننده و خریدار که مورد رضایت طرفین می باشد است. کاهش حجم معاملات با روش خرید تضمینی در مقابل افزایش خرید به روش توافقی، از جمله سیاست های تشویقی دولت برای افزایش تولید است. در این راستا، عملکرد سازمان تعاون روستایی با روش خرید تضمینی از رقم ۹۲۱۰۰ تن در سال ۱۳۸۴ به رقم ۵۹۳۵ تن کاهش یافته است. این در حالی است که عملکرد این سازمان با روش خرید توافقی در سالهای مشابه از ۸۸۳۴ تن به ۷۹۲۶۷ تن افزایش یافته است.

وجود این تغییر به منزله تغییر مثبت در رفاه اقتصادی تولید کننده می باشد. با توجه به ساختار سنتی و موجود تعاونی های روستایی و کشاورزی که عموما سابقه حدود پنج دهه در کشور رادارند و بر اساس اجرای طرح ساماندهی مجامع و باز مهندسی تشکلها، بازنگری در اساس نامه و آیین نامه های موجود باهدف افزایش سطح سواد ارکان و مدیران عامل و اعضای هیئت مدیره شرکتها و اتحادیهها به عنوان تحولی در ساختار مدیریتی و نیروی انسانی تعاونیها از سال ۱۳۸۵ در برنامه سازمان تعاون روستایی قرار گرفته است.

بررسی عملکرد سازمان تعاون روستایی استان حاکی از روند رو به رشد اصلاح ساختار مدیریتی تشکل های تحت پوشش است. بگونه ای که عملکرد این شاخص از ۵۴ مورد در سال ۱۳۸۵ به ۱۳۶ مورد در سال ۱۳۸۹ بالغ گردیده است. نزدیک به ۹۰ درصد روستاهای استان تحت پوشش شبکه ای از نظام تعاونی روستایی می باشند.

۲-۸- شرکت خدمات حمایتی کشاورزی

اهداف اساسی و اصلی شرکت خدمات حمایتی کشاورزی عبارتند از: برنامه ریزی، سیاست گذاری و انجام اقدامات لازم در راستای تولید، تهیه، تدارک، توزیع، حمل و نقل و خرید و فروش انواع بذر اصلاح شده، سموم دفع آفات نباتی و بیماری های گیاهی، کودهای شیمیایی، بیولوژیک و مخلوط هورمونها و مواد غذایی گیاهان. یکی از سیاست های شرکت خدمات حمایتی کشاورزی، تعیین استاندارد و ضوابط مناسب برای تولید داخلی انواع کودهای شیمیایی، سموم دفع آفات گیاهی و بذر و نهال اصلاح شده می باشد. همچنین وظیفه حمایت از بخش تعاونی و خصوصی و مشارکت آنها در تولید، تامین، توزیع، حمل و نقل و فروش نهادهها به عهده شرکت خدمات حمایتی می باشد.

فصل سوم :
گزارش اجمالی عملکرد

۳-۱- معاونت بهبود تولیدات دامی

۳-۱-۱- دام و طیور

استان زنجان به لحاظ موقعیت جغرافیایی و پتانسیلهای موجود از استانهای مستعد برای پرورش و نگهداری انواع دام ، طیور و زنبورعسل می باشد و به خاطر نزدیکی به بزرگترین بازار مصرف کشور هیچ گونه مشکلی در فروش انواع محصولات تولیدی بخش امور دام نداشته است. شاخص های مربوط به تولیدات دامی در برنامه چهارم از رشد متوازی برخوردار بوده است. داده های جدول (شماره ۲۲) حاکی از این موضوع است که عملکرد این بخش در تولید گوشت سفید و تخم مرغ از ریسک پایین تری برخوردار بوده است.

جدول شماره ۲۲ : عملکرد شاخص های برنامه چهارم و سال ۸۹ در حوزه دام و طیور استان (تن)

تولیدات	۸۴	۸۵	۸۶	۸۷	۸۸	۸۹
شیر	۱۴۷۶۲۳	۱۵۸۳۳۶	۱۷۱۲۸۷	۱۲۸۴۸۹	۱۳۸۱۳۲	۱۸۲۲۰۳
گوشت قرمز	۲۱۶۸۵	۲۲۷۲۳	۲۲۲۰۹	۱۶۵۹۰	۱۶۹۲۴	۱۹۳۷۳
گوشت سفید	۱۸۳۶۸	۱۹۲۸۲	۲۰۵۵۹	۲۲۲۰۹	۲۲۱۰۲	۲۴۶۳۰
تخم مرغ	۷۷۵۰	۸۵۱۲	۶۴۳۴	۸۰۹۸	۸۹۲۳	۹۶۵۴
عسل	۷۳۸	۷۸۰	۸۲۶	۵۹۰	۸۴۷,۰۸۷	۵۱۱
جمع	۱۹۶۱۸۴	۲۰۹۶۵۵	۲۲۱۳۱۵	۱۷۵۹۷۶	۱۸۶۹۶۸,۰۸۷	۲۳۸۳۷۱

(ماخذ: معاونت بهبود تولیدات دامی استان)

با توجه به این که عمده فعالیت های کشاورزی در استان به دلیل وابستگی شدید به نزولات جوی توام با ریسک می باشد، افت عملکرد در سال ۸۷ خارج از انتظار نبوده است.

جدول شماره ۲۳ : جمعیت دام و طیور استان زنجان در سال های برنامه چهارم و سال ۸۹

نوع دام	واحد	سال ۸۴	سال ۸۵	سال ۸۶	سال ۸۷	سال ۸۸	سال ۸۹
گوسفند و بیره	راس	۱۰۸۴۲۴۰	۱۰۸۴۲۴۰	۱۰۸۴۲۴۰	۱۰۸۴۲۴۰	۱۰۸۴۲۴۰	۱۰۸۴۲۴۰
بز و بزغاله	راس	۱۷۵۱۵۰	۱۷۵۱۵۰	۱۷۵۱۵۰	۱۷۵۱۵۰	۱۷۵۱۵۰	۱۷۵۱۵۰
گاو و گوساله بومی	راس	۱۵۲۵۲۰	۱۵۲۵۲۰	۱۵۲۵۲۰	۱۵۲۵۲۰	۱۵۲۵۲۰	۱۵۲۵۲۰
گاو و گوساله دورگ	راس	۳۵۰۰۰	۳۷۰۰۰	۳۹۰۰۰	۴۲۰۰۰	۴۵۰۰۰	۴۷۰۰۰
گاو و گوساله اصیل	راس	۱۹۰۰۰	۲۰۰۰۰	۲۲۰۰۰	۲۳۰۰۰	۲۵۰۰۰	۲۶۲۰۰
سایر دام ها	راس	۴۷۰۰۰	۴۷۰۰۰	۴۷۰۰۰	۴۷۰۰۰	۴۷۰۰۰	۴۷۰۰۰
مرغ گوشتی	واحد	۱۲۱	۱۲۱	۱۳۰	۱۳۱	۱۳۵	۱۳۸
مرغ تخمگذار	واحد	۱۲	۱۲	۱۱	۱۳	۱۴	۱۵
مرغ اجداد	واحد	۱	۱	۱	۱	۱	۱
مرغ مادر گوشتی	واحد	۱۴	۱۴	۱۴	۱۴	۱۴	۱۵
پولت	واحد	۱	۱	۱	۱	۱	۱
مرغ مادربومی	واحد	-	-	۱	۱	۱	۱
شتر مرغ مادروتوام	واحد	-	-	-	-	۲	۲
بوقلمون گوشتی	واحد	-	-	-	-	-	۷
مرغ و خروس (محلی)	قطعه	۱۴۳۰۰۰۰	۱۴۳۰۰۰۰	۱۴۳۰۰۰۰	۱۴۳۰۰۰۰	۱۴۳۰۰۰۰	۱۴۳۰۰۰۰

۲۵۳۰۰۰	۲۵۳۰۰۰	۲۵۳۰۰۰	۲۵۳۰۰۰	۲۵۳۰۰۰	۲۵۳۰۰۰	قطعه	سا یر ما کیان (محلّی)
۷۸۰۱۰	۸۳۶۷۴	۷۰۸۴۱	۶۵۴۸۷	۷۴۳۹۲	۶۳۲۶۱	کلنی	کندو (مدرن)
۲۵۷۹	۳۴۲۶	۳۰۸۲	۴۰۴۹	۴۵۱۴	۴۴۶۴	کلنی	کندو (بومی)

(ماخذ: معاونت بهبود تولیدات دامی استان)

جدول شماره ۲۴: واحدهای دامپروری صنعتی استان به تفکیک سال‌های برنامه چهارم و سال ۸۹

نوع دامداری	نوع دام	سال ۸۲	سال ۸۵	سال ۸۶	سال ۸۷	سال ۸۸	سال ۸۹
دامداری‌های صنعتی	گاو شیری	۸۲	۸۷	۹۹	۱۰۴	۱۰۸	۱۰۶
	پروراندی گوساله	۹۱	۹۲	۹۲	۹۳	۱۰۰	۹۵
	پروراندی بره	۲۸	۲۸	۳۰	۳۰	۳۳	۳۵
	گوسفند داشتی	۷	۸	۸	۹	۹	۶
	پرورش تلیسه	-	۱	۱	۱	۱	۱
	پرورش اسب	-	-	۱	۱	۱	۱
	پرورش سگ	-	-	۱	۱	۱	۱
دامداری‌های کوچک روستایی	گاو و شیری	۱۴۳	۲۲۱	۳۱۰	۳۶۳	۴۹۲	۵۰۴
	پروراندی گوساله	۲۳	۲۹	۲۰	۵۹	۷۲	۸۳
	پروراندی بره	۱۱	۱۸	۲۶	۳۱	۳۸	۴۶
	گوسفند داشتی	۱۱	۱۰	۱۰	۱۰	۱۰۴	۱۰۴
	بو قلمون گوشتی	-	-	-	-	-	۳

(ماخذ: معاونت بهبود تولیدات دامی استان)

جدول شماره ۲۵: مراکز خدماتی دام به تفکیک سال‌های برنامه چهارم و سال ۸۹

نام مرکز خدماتی	واحد	۱۳۸۲	۱۳۸۵	۱۳۸۶	۱۳۸۷	۱۳۸۸	۱۳۸۹
مرکز جمع آوری شیر	واحد	۷۹	۱۰۱	۱۱۷	۱۲۴	۱۲۶	۱۳۰
خدمات تلقیح مصنوعی	نفر	۳۹	۲۷	۶۰	۶۲	۶۸	۶۴
کارخانه شیر	واحد	۳	۵	۶	۶	۷	۹
کارخانه جوجه کشی	واحد	۲	۲	۳	۳	۳	۴

(ماخذ: معاونت بهبود تولیدات دامی استان)

۳-۱-۲- شیلات و آبزیان

(واحدتن)

جدول شماره ۲۶: تولید انواع آبزیان استان به تفکیک سال‌های برنامه چهارم و سال ۸۹

نوع پرورش	۱۳۸۲	۱۳۸۵	۱۳۸۶	۱۳۸۷	۱۳۸۸	۱۳۸۹
گرمابی	۶۲/۹۵۵	۶۵/۰۸	۱۰۵/۰۹۳	۱۲۹/۷۷	۱۴۷/۵	۱۲۶/۳
سرد آبی	۴۳۵/۶۱۹	۴۶۴/۱۲۲	۶۵۹/۴۲۶	۸۵۴/۲	۱۱۱۳/۵	۲۵۱۱/۲۷۴
منابع آبی نیمه طبیعی	۱۸۹	۲۸۸	۴۳۲	۶۹۰	۹۲۰	۹۳۹/۵
منابع آبی طبیعی	۱۸۸/۵	۲۰۰/۵	۱۹۶	۱۷۰	۲۱۰	۲۱۰
جمع کل	۸۷۶/۰۷۴	۱۰۱۷/۷۲	۱۳۹۲/۵۲	۱۸۴۱/۹۷	۲۴۱۱	۴۸۰۷/۰۷۴
درصد رشد سالانه	۹	۱۶	۳۷	۳۲	۳۱	۵۸

(ماخذ: مدیریت آبرزی پروری استان)

۲-۳- معاونت بهبود تولیدات گیاهی

۱-۲-۳- زراعت

جدول شماره ۲۷ : سطح؛ تولید؛ و عملکرد محصولات زراعی استان زنجان

به تفکیک نوع محصول در سال پایه برنامه چهارم

نام محصول	سطح زیر کشت (هکتار)	تولید (تن)
غلات	۳۴۸۳۴۲	۴۶۲۵۰۰
حبوبات	۳۸۵۳۰	۳۵۸۷۵
نباتات صنعتی	۳۶۸۵	۳۵۴۰۲
سبزیجات	۱۷۱۲۰	۴۲۹۲۶۳
محصولات جالیزی	۲۰۹۹	۴۲۱۷۱
نباتات علوفه ای	۵۱۲۹۱	۲۷۷۵۶۱
سایر محصولات	۹۸۲	۱۴۰۷

(ماخذ : معاونت بهبود تولیدات گیاهی)

افزایش تولید در محصولات زراعی از دو جنبه افزایش سطح زیر کشت و افزایش عملکرد حاصل شده است.

جدول شماره ۲۸ : عملکرد بخش تولید محصولات زراعی در سال‌های برنامه چهارم توسعه و سال ۸۹

سال	۱۳۸۲	۱۳۸۵	۱۳۸۶	۱۳۸۷	۱۳۸۸	۱۳۸۹
تولید (تن)	۱۲۸۲۱۷۹	۱۵۱۵۲۵۵	۱۵۵۱۲۱۶	۱۰۶۰۱۲۷	۱۲۲۰۵۶۲	۱۲۹۶۱۲۲

(ماخذ : معاونت بهبود تولیدات گیاهی)

*وقوع خشکسالی

۲-۲-۳- باغبانی

بررسی شاخص های توسعه زیر بخش باغبانی حاکی از آن است که، استان زنجان بدلیل برخورداری از پتانسیل های اقلیمی مستعد توسعه باغات و تولیدات باغی است. مقایسه حجم و سطح زیر کشت تولیدات باغی در سال ۱۳۸۴ با ۱۳۸۹ بیانگر رشد ۳۰ درصدی این بخش می باشد. از جمله مهمترین پروژه‌های این بخش توسعه باغات در اراضی شیب دار است. در حال حاضر ۶۰۰۰ هکتار از اراضی شهرستان های طارم و زنجان مطالعه شده و در دست اجرا است. همچنین ۲۰۰۰۰ هکتار از اراضی شیب دار سطح استان نیز در فاز مطالعه می باشد.

۳-۲-۳- حفظ نباتات

جدول شماره ۲۹ عملکردبخش در حفظ نباتات سال‌های برنامه چهارم توسعه (هکتار)

۱۳۸۹	۱۳۸۸	۱۳۸۷	۱۳۸۶	۱۳۸۵	۱۳۸۴	نوع فعالیت
۱۰۵۷۲۸	۹۵۲۲۸	۹۲۳۹۰	۹۰۶۹۲	۸۹۲۳۱	۸۷۷۵۹	کنترل آفات نباتی
۱۲۰	۱۱۵۰	۱۰۰۰	۷۵۰	۶۰۰	۵۰۰	مبارزه بیولوژیک با آفات نباتی
۲۶۸۵۰	۶۰۰۰۰	۶۰۰۰۰	۶۰۰۰۰	۶۰۰۰۰	۶۰۰۰۰	مبارزه با آفات همگانی (سن غلات)
۲۰۳۰۳	۳۹۰۷۸	۳۸۹۶۳	۳۶۹۰۵	۳۶۸۴۷	۳۵۰۳۲	مبارزه با آفات عمومی (جوندگان و ملخ‌ها)
۳۶۶۰۳	۲۳۳۷۲	۲۵۰۳۷	۲۳۷۶۰	۲۲۴۹۷	۲۰۶۷۵	کنترل بیماری‌های نباتی
۳۰۳۰۵۷	۸۲۸۵۲	۶۹۲۹۲	۶۲۹۱۸	۶۰۸۲۸	۵۹۳۱۶	مبارزه زراعی و مکانیکی آفات نباتی
۳۹۸۱۲	۵۵۰۶۳	۲۷۴۷۹	۲۲۷۶۸	۳۸۲۰۹	۳۲۶۳۳	مبارزه با علف‌های هرز
۳۵۴۵۸۰	۳۷۱۳۱۵	۳۶۳۲۵۵	۳۳۵۰۸۵	۲۹۵۴۳۵	۲۴۵۶۸۶	استقرار و گسترش شبکه‌های مراقبت و پیش‌آگاهی
۲۲۲۲۰	۳۵۵۶۹	۳۰۰۳۱	۲۸۰۰۳	۲۶۲۷۵	۲۲۹۳۲	ضد عفونی بذور
۱۵۵۰۰	۱۶۰۰۰	۱۶۰۰۰	۱۵۵۰۰	۱۵۵۰۰	۱۵۰۰۰	ردیابی آفات قرنطینه‌ای
۳۰۰۰	۵۰۰	۵۰۰	۱۵۰۰	۱۵۰۰	۱۵۰۰	مبارزه با آفات قرنطینه‌ای
۶۵۰	۹۰۰	۷۰۰	۶۰۰	۵۲۵	۵۲۵	صدور گواهی بهداشت نباتی محصولات صادراتی
-	۵۵۰	۵۲۰	۵۲۰	۵۲۰	۵۱۰	کنترل قرنطینه‌ای بر روی اندام‌های گیاهی وارداتی
-	۱۶۰۰	۱۵۸۰	۱۵۶۰	۱۵۲۰	۱۵۲۰	ارایه خدمات ضد عفونی محصولات نباتی وارداتی
-	۶۰۰	۵۵۰	۵۵۰	۵۰۰	۵۰۰	نظارت بر بازرسی فنی مزارع سیب زمینی بذری

(ماخذ: معاونت بهبود تولیدات گیاهی)

۳-۲-۴- توسعه مکانیزاسیون

جدول شماره ۳۰: میزان جذب تراکتور و کمباین در طول برنامه چهارم و سال ۸۹ توسعه مکانیزاسیون کشاورزی استان زنجان

۱۳۸۹	۱۳۸۸	۱۳۸۷	۱۳۸۶	۱۳۸۵	۱۳۸۴	سال
۶۰۰	۲۰۰	۵۲۵	۱۰۲۳	۵۹۶	۸۳۰	تعداد تراکتور
۹	۵	۳	۱۸	۲۴	۳۸	تعداد کمباین
۶۰۹	۲۰۵	۵۲۸	۱۰۴۱	۶۲۰	۸۶۸	مجموع

(ماخذ: معاونت بهبود تولیدات گیاهی)

جدول شماره ۳۱: میزان اعتبارات یارانه دار خرید تراکتور و کمباین در طول برنامه چهارم و سال ۸۹ توسعه مکانیزاسیون کشاورزی

۱۳۸۹	۱۳۸۸	۱۳۸۷	۱۳۸۶	۱۳۸۵	۱۳۸۴	سال
۲۶	۳۳	۲۶	۱۶	۲۴	۲۲	اعتبارات (میلیارد ریال)

(ماخذ: معاونت بهبود تولیدات گیاهی)

جدول شماره ۳۲: ضریب مکانیزاسیون در طول برنامه چهارم و سال ۸۹ توسعه مکانیزاسیون کشاورزی استان زنجان

۱۳۸۹	۱۳۸۸	۱۳۸۷	۱۳۸۶	۱۳۸۵	۱۳۸۴	سال
۱/۱۳	۰/۸۵	۰/۷۶	۰/۷۲	۰/۶۸	۰/۶۲	ضریب مکانیزاسیون (درصد)

(ماخذ: معاونت بهبود تولیدات گیاهی)

۳-۳- آب و خاک

جدول شماره ۳۳: حجم عملیات اجرایی مدیریت آب و خاک در سال‌های برنامه پنج ساله چهارم و سال ۸۹

۱۳۸۹	۱۳۸۸	۱۳۸۷	۱۳۸۶	۱۳۸۵	۱۳۸۴	پیش بینی	واحد	نام طرح
۵۲۰۰	۵۰۷۵	۱۷۷۲/۲	۱۵۳۷	۶۰۲/۷۸	۹۲۵	۸۶۲۰	هکتار	آبیاری تحت فشار
-	۲۶۹	۱۸۸	۰	۹۷۰	۰	۲۵۰۰	هکتار	تجهیز و نوسازی اراضی کشاورزی
۱۰۰	۱۰۵	۱۰۰	۱۰۰	۹۷	۸۰	۳۵۰	کیلومتر	پوشش انهار سستی
۱۶۲/۳	۱۲۸	۱۵۶/۹	۱۸/۵	۶۳	۲۷/۱	۲۲۵	کیلومتر	احداث و بهسازی کانال‌های آبیاری عمومی و لوله گذاری
-	۰	۰	۰	۴	۱۳	۵۰	کیلومتر	جاده‌های بین مزارع
-	-	۲/۵	۱۸	۳۰	۲۲	۶۲	میلیون متر مکعب	مطالعه طرح‌های تامین آب
-	۳/۷	۵/۲۲۵	۹/۵	۱۰/۵	۱۲	۳۶	میلیون متر مکعب	توسعه منابع آب - طرح‌های کوچک تامین آب
۹/۶	۲/۲	۱۲/۰۷	۵/۵	۳/۵	۲	۱۸	میلیون متر مکعب	ایستگاه‌های پمپاژ
۳/۱	۳/۲	۱/۱۲	۱/۷	۱/۶	۱/۶۸	۸	میلیون متر مکعب	احیا و مرمت قنوات

(ماخذ: مدیریت آب و خاک استان)

۳-۴- تحقیقات، آموزش و ترویج

۳-۴-۱- تحقیقات

جدول شماره ۳۴: گزارش عملکرد بخش‌های تحقیقاتی مرکز تحقیقات کشاورزی و منابع طبیعی استان زنجان

در سال‌های برنامه چهارم و سال ۸۹

سال‌های برنامه	طرح‌های ادامه دار	طرح‌های خاتمه یافته	طرح‌های پیشنهادی	مقالات چاپ شده در مجلات علمی پژوهشی	مقالات ارائه شده در همایش‌ها و سخنرانی‌های علمی	بازدید علمی	انتقال یافته‌ها	روز مزرعه و مشاوره پایان نامه	راهنمایی کارگاه آموزشی	برگزاری کارگاه آموزشی
۱۳۸۴	۱۰۴	۷۱	۴۱	۳۶	۹۶	۸	-	-	-	-
۱۳۸۵	۵۶	۴۲	۲۵	۲۶	۸۹	۶	-	-	-	-
۱۳۸۶	۵۱	۲۸	۲۲	۲۵	۸۰	۸	۲۲	۱۲	۵	۷
۱۳۸۷	۷۰	۲۶	۱۲	۲۳	۶۷	۵	۲۵	۱۳	۱۲	۱۱
۱۳۸۸	۶۵	۴۲	۲۳	۲۰	۷۶	۳۴	۲۸	۱۰	۲۵	۴۰
۱۳۸۹	۶۸	۴۵	۱۸	۱۸	۸۶	۲۴	۱۵	۱۲	۳۵	۲۵

(ماخذ: مرکز تحقیقات استان)

۳-۴-۲- مرکز آموزش

جدول شماره ۳۵: عملکرد مرکز آموزش در ارائه آموزش‌های ضمن خدمت (نفرروز)

سال	۱۳۸۲	۱۳۸۵	۱۳۸۶	۱۳۸۷	۱۳۸۸	۱۳۸۹
عملکرد	۲۷۳۴	۶۶۲۳	۷۳۶۳	۲۷۱۲	۲۸۳۶	۲۶۴۲

(ماخذ: مرکز آموزش جهاد کشاورزی)

جدول شماره ۳۶: عملکرد مرکز آموزش در برگزاری دوره‌های کار دانش و فنی و حرفه‌ای (نفر)

سال	۱۳۸۲	۱۳۸۵	۱۳۸۶	۱۳۸۷	۱۳۸۸	۱۳۸۹
عملکرد	۱۱۳	۱۹۳	۲۲۶	۱۹۶	۱۹۷	۲۲۹

(ماخذ: مرکز آموزش جهاد کشاورزی)

جدول شماره ۳۷: عملکرد مرکز آموزش در برگزاری دوره‌های آموزش بهره برداران (نفرروز)

سال	*۱۳۸۶	۱۳۸۷	۱۳۸۸	۱۳۸۹
عملکرد	۹۷۶	۴۸۶	۱۳۰۹	۱۵۵۰

(ماخذ: مرکز آموزش جهاد کشاورزی)

*وظیفه آموزش بهره برداران از سال ۱۳۸۶ به مرکز آموزش اضافه شده است

۳-۲-۳- مدیریت هماهنگی ترویج کشاورزی

جدول شماره ۳۸: عملکرد آموزش‌های مهارتی در سال‌های برنامه چهارم و سال ۸۹ (ارقام به نفر روز)

موضوع	۱۳۸۲	۱۳۸۵	۱۳۸۶	۱۳۸۷	۱۳۸۸	۱۳۸۹
زراعت	۲۳۴۹	۲۵۸۴	۷۹۷۵	۱۵۱۸	۸۰۴۲	۴۸۰۱
باغبانی	۲۶۳۵	۲۸۹۸	۳۲۵۰	۵۴۵۱	۱۸۰۰۴	۱۲۱۹۶
امور دام	۲۹۶۸	۳۲۶۵	۳۷۹۰	۴۸۱۸	۱۳۰۱۲	۱۴۹۶۶
شیلات	۵۰	۵۵	۴۶۰	۵۷۰	۱۱۸۵	۱۱۰۴
منابع طبیعی و آبخیزداری	۷۳۵	۸۰۹	۱۷۷۵	۶۶۳	۶۱۰	۲۸۸
اعتبارات خرد روستایی	-	-	-	-	۲۵۸	۲۰۰
صنایع تبدیلی	۵۱۰	۵۶۲	۸۰۰	۶۳۲	۱۴۷۰	۴۲۶۹
جمع	۹۲۴۷	۱۰۱۷۳	۱۸۰۵۰	۱۳۶۵۲	۴۲۵۸۱	۳۷۸۲۴

(مأخذ: مدیریت هماهنگی ترویج کشاورزی)

*کاهش عملکرد به دلیل کاهش اعتبارات تخصیصی می‌باشد.

جدول شماره ۳۹: عملکرد آموزش‌های حمایتی اشتغالزای ویژه زنان روستایی در سال‌های برنامه چهارم و سال ۸۹ (ارقام به نفر روز)

موضوع	۱۳۸۲	۱۳۸۵	۱۳۸۶	۱۳۸۷	۱۳۸۸	۱۳۸۹
پرورش مرغ بومی و بوقلمون	۲۰۰۰	۴۰۰۰	۵۵۰۰	۵۰۰۰	۳۵۰۰	۲۰۰۰
تولید، فرآوری و بسته بندی خشکبار و گیاهان دارویی و محصولات کشاورزی	۴۰۰۰	۳۵۰۰	۲۵۰۰	۳۰۰۰	۴۰۰۰	۵۰۰۰
تولید و بسته بندی و فرآوری محصولات کشاورزی (صنایع تبدیلی کوچک)	۳۰۰۰	۲۰۰۰	۲۰۰۰	۲۰۰۰	۲۶۰۰	۴۵۰۰
جمع	۹۰۰۰	۹۵۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۱۰۰	۱۱۵۰۰

(مأخذ: مدیریت هماهنگی ترویج کشاورزی)

جدول شماره ۴۰: عملکرد آموزش‌های ترویجی و مهارتی غیر رسمی در سال‌های برنامه چهارم و سال ۸۹ (ارقام به نفر روز)

موضوع	۱۳۸۲	۱۳۸۵	۱۳۸۶	۱۳۸۷	۱۳۸۸	۱۳۸۹
زراعت	۱۳۴۰۰	۱۴۰۰۰	۱۴۵۰۰	۱۵۰۰۰	۵۳۰۰	۷۰۰۰
باغبانی	۱۲۴۰۰	۱۰۰۰۰	۱۱۰۰۰	۹۷۰۰	۳۷۰۰	۶۰۰۰
امور دام	۱۱۵۰۰	۱۱۰۰۰	۱۱۵۰۰	۱۴۰۰۰	۳۸۰۰	۵۵۰۰
آب و خاک	۸۷۰۰	۹۰۰۰	۱۰۰۰۰	۸۷۰۰	۳۴۰۰	۵۰۰۰
حفظ نباتات	۴۵۰۰	۹۵۰۰	۹۰۰۰	۱۰۰۰۰	۲۷۰۰	۴۰۰۰
شیلات	۱۹۰۰	۱۲۰۰	۱۳۰۰	۱۳۰۰	۱۴۰۰	۷۰۰
دامپزشکی	۱۴۰۰	۱۹۰۰	۲۰۰۰	۲۰۰۰	۱۵۰۰	۱۰۰۰
منابع طبیعی و آبخیزداری	۸۰۰۰	۲۴۰۰	۲۵۰۰	۳۵۰۰	۲۴۰۰	۱۵۲۸
سایر	۶۹۸۹	۲۱۰۰۰	۱۹۳۱۷	۱۹۶۱۷	۱۰۱۰۰	۹۹۷۲
جمع	۶۸۷۸۹	۸۰۰۰۰	۸۱۱۱۷	۸۳۸۱۷	۳۴۳۰۰	۴۰۷۰۰

(مأخذ: مدیریت هماهنگی ترویج کشاورزی)

عملکرد به دلیل کاهش اعتبارات تخصیصی می‌باشد.

جدول شماره ۴۱: عملکرد جذب و بکارگیری نیرو در قالب طرح بسیج سازندگی
در سال برنامه چهارم و سال ۸۹

بخش اجرائی	۱۳۸۲	۱۳۸۵	۱۳۸۶	۱۳۸۷	۱۳۸۸	۱۳۸۹
اداره کل دامپزشکی	۹۵۱	۹۲۱	۲۵۸۰	۸۴۰	۱۷۳	۱۹۰
مدیریت آب و خاک	۱۲۰۰۰	۲۹۸۰۰	۴۶۰۰	۵۲۴۳	۱۱۴۳۰	۱۷۸۸۹
اداره کل منابع طبیعی	۳۶۰۰۰	۷۸۰۰	۱۳۶۶۰	۱۰۰۰۰	۶۰۹۷	۳۶۰۰
معاونت بهبود تولیدات دامی	۳۴۳۰	۲۵۶۰	۳۶۰۸	۲۸۰۰	۹۷۴	۲۴۳۶
معاونت بهبود تولیدات گیاهی	۱۸۲۰	-	۲۶۴۰	۱۱۹۹	۱۲۰۰	۱۷۰۲
جمع	۵۴۲۰۱	۴۱۰۸۱	۲۷۰۸۸	۲۰۰۸۲	۱۹۸۷۴	۲۵۸۱۷

(مأخذ: مدیریت هماهنگی ترویج کشاورزی)

*کاهش عملکرد به دلیل کاهش تدریجی اعتبارات تخصیصی در طول سال‌های برنامه می‌باشد.

جدول شماره ۴۲: ساماندهی و تشکیل شرکت‌های خدمات مشاوره فنی و مهندسی کشاورزی

در سال‌های برنامه چهارم و سال ۸۹ (ارقام به مورد)

موضوع	۱۳۸۲	۱۳۸۵	۱۳۸۶	۱۳۸۷	۱۳۸۸	۱۳۸۹
تعداد شرکت فعال	۲۳	۴۱	۴۱	۶۲	۶۲	۶۲
تعداد سهامدار	۱۱۵	۲۰۵	۲۰۵	۳۳۶	۳۳۶	۳۳۶
تعداد کارشناسان بکار گرفته شده	۱۸۴	۳۴۶	۳۴۶	۳۴۶	۳۴۶	۵۶۴

(مأخذ: مدیریت هماهنگی ترویج کشاورزی)

جدول شماره ۴۳: عملکرد ساماندهی تشکلهای ترویجی و بخش خصوصی

در سال‌های برنامه چهارم و سال ۸۹

موضوع	واحد	۱۳۸۲	۱۳۸۵	۱۳۸۶	۱۳۸۷	۱۳۸۸	۱۳۸۹
مددکاران ترویجی	نفر	۴۰۰	۴۲۰	۴۲۰	۴۵۰	۴۵۰	۵۰۰
خبرگان کشاورزی	انجمن کانون	۸	۸	۸	۸	۸	۸
تسهیلگران زن روستایی	نفر	۱۲۰	۱۲۰	۱۴۰	۱۸۰	۲۳۸	۲۳۸
انجمن شرکت‌های خدمات مشاوره کشاورزی	مورد	-	-	-	۱	۱	۱
سربازان سازندگی	نفر	۶۳	۵۶	۶۵	۷۱	۴۴	۵۷
انجمن صنوف کشاورزی	مورد	-	-	-	-	۷	۸

(مأخذ: مدیریت هماهنگی ترویج کشاورزی)

نظام تولید خوشه‌ای، شامل تعدادی از واحدهای (کوچک، متوسط یا بزرگ) تولیدی است که با مدیریت یک پشتیبان (حقیقی یا حقوقی) و ایجاد یک ساختار سازمانی (بدون الزام تجمع در کنار یکدیگر) یک واحد بزرگ‌تر با تولید انبوه را تشکیل داده و با ایجاد اشتغال و با کاهش هزینه‌های اولیه و افزایش بهره‌وری موجبات تولید اقتصادی را فراهم می‌نمایند. نظام تولید خوشه‌ای با تلفیق بهینه عوامل تولید سعی در رسیدن به حداکثر کارآمدی تک تک عوامل و افزایش توان مالی بهره برداران داشته و از طرفی، وپاسخگویی به نیازهای کمی و کیفی مصرف کنندگان را دنبال می‌نماید. نظام تولید خوشه‌ای به طور اخص به دنبال اهدافی از جمله، ایجاد تعامل منطقی بین تولید کننده و بازار با هدف تامین صرفه و صلاح هردو طرف، افزایش کمی و کیفی تولیدات کشاورزی، ایجاد اشتغال مولد با نرخ پایداری مطلوب، کمک به افزایش درآمد خانوارهای فعال در چار چوب نظام تولید خوشه‌ای، امکان استفاده از اوقات فراغت خانوارها و عوامل انسانی که امکان اشتغال در سایر محیط‌های کاری را ندارند، ایجاد فرهنگ کار و فعالیت، استفاده حداکثری از نهاده‌های تولید و کاهش ضایعات در تولید محصولات زراعی، باغی، دامی و شیلاتی و محصولات فراوری شده، بالا بردن توان فنی و مهارتی تولید کنندگان جهت حصول به تولید بهره ور، حصول به خود کفایی در تولید محصولات کشاورزی، بسترسازی کشاورزی پایدار و پایداری کشاورزی و تولید محصولات پاک و ارگانیک می‌باشد.

از جمله عناوین فعالیت‌های احصا شده در راستای تولید خوشه‌ای می‌توان به، تولید مربا جات، پرورش پرندگان زینتی، قارچ خوراکی، بوقلمون، مرغ بومی، ماهیان زینتی، زنبور عسل، شتر مرغ، رشته بری، تولید نان سنتی، پرواربندی گوسفند، پرواربندی گوساله، پرورش گاو شیری، خشک کنی میوه، تهیه ترشیجات و شوربجیات، کشت سیر، تولید گیاهان دارویی، کشت زعفران، تولید محصولات گلخانه‌ای، تولید گل‌های زینتی و شاخه بریده، تولید سبزی و صیفی و تولید ورمی کمپوست... اشاره نمود. در حال حاضر تعداد ۶ خوشه در ۶ رشته فعالیت تشکیل شده و در شکلی کاملاً موفق در حال رشد می‌باشد.

۳-۵- صنایع کشاورزی

جدول شماره ۴۴: عملکرد فیزیکی فعالیت‌های صنایع تبدیلی و تکمیلی بخش کشاورزی در

سال‌های برنامه چهارم

۱۳۸۹	۱۳۸۸	۱۳۸۷	۱۳۸۶	۱۳۸۵	۱۳۸۴	واحد	عنوان فعالیت سال	
۱۸	۳۶	۱۴	۱۰	۱۴	۸	مورد	فرآوری صنایع زراعی	صدور جواز تاسیس
۱۰	۲۶	۱۳	۱۰	۱۵	۱۰	مورد	فرآوری صنایع باغی	
۱۳	۱۱	۷	۶	۱۵	۱۶	مورد	فرآوری صنایع دام	
۰	۰	۰	۱	۰	۰	مورد	فرآوری صنایع شیلاتی	
۳	۲	۲	۰	۱	۰	مورد	فرآوری صنایع زراعی	صدور پروانه بهره برداری
۳	۳	۰	۱	۱	۲	مورد	فرآوری صنایع باغی	
۶	۵	۴	۱	۲	۱	مورد	فرآوری صنایع دام	
۰	۰	۰	۱	۰	۰	مورد	فرآوری صنایع شیلاتی	
۲۶	۱۶	۲۵	۰	۲	۰	نفر	فرآوری صنایع زراعی	ایجاد اشتغال
۶۹	۸۰	۰	۳۶	۱۴	۹۳	نفر	فرآوری صنایع باغی	
۱۱۷	۱۲۵	۱۰۱	۲۵	۵۸	۳۹	نفر	فرآوری صنایع دام	
۰	۰	۰	۴۵	۰	۰	نفر	فرآوری صنایع شیلاتی	
۶۸۸۵	۶۳۰۰	۳۱۰۰	۰	۶۴۰	۰	تن	فرآوری صنایع زراعی	فرآوری محصولات کشاورزی بر اساس جذب مواد خام
۱۸۰۹۰	۸۰۷۴۴	۰	۱۲۰۰۰	۲۶۰۰۰	۱۱۰۱۹	تن	فرآوری صنایع باغی	
۲۶۲۰۰	۲۷۶۹۶	۸۱۳۰۰	۴۶۰۳	۸۹۴۶	۷۵۶۰	تن	فرآوری صنایع دام	
۰		۰	۲۵۰۰	۰	۰	تن	فرآوری صنایع شیلاتی	
۴۱	۷۳	۳۴	۲۷	۴۴	۳۴	فقره	صدور جواز تاسیس	جمع
۱۲	۱۰	۶	۳	۴	۳	فقره	صدور پروانه بهره برداری	
۳۰۵۸۳۲	۱۵۱۳۷۸	۶۵۷۱۰	۶۱۹۶۰	۳۱۳۷۵	۳۳۲۳۵		میزان سرمایه ثابت (میلیون ریال)	
۲۱۲	۲۲۱	۱۲۶	۱۰۶	۷۴	۱۳۲	نفر	ایجاد اشتغال	
۵۲۷۲۲	۱۱۴۷۴۰	۸۴۴۰۰	۱۰۹۱۰۳	۳۵۵۸۶	۱۸۵۷۹	تن	فرآوری محصولات	
۳۰۸۰	۷۰۰	۰	۲۳۷۱	۰	۰	تن	صادرات محصولات	

(ماخذ مدیریت صنایع کشاورزی)

۳-۶- معاونت برنامه ریزی و امور اقتصادی

۳-۶-۱- اعتبارات، سرمایه گذاری و اشتغال

جدول شماره ۴۵: وضعیت جذب تسهیلات بانکی تجهیز شده از محل هدفمند کردن یارانه‌ها (مبلغ به میلیون ریال)

تسهیلات	طرح‌های عقد قرارداد شده		طرح‌های تصویب شده		طرح‌های معرفی شده		مبلغ تسهیلات ابلاغی به استان	نام طرح‌ها
	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد		
	۴۷۹	۳۹	۴۷۹	۷۱	۹۳۲	۹۶	۱۹۸۲۰	تسهیلات قرض الحسنه تأمین سوخت
	۱۵	۷۷	۱۹	۱۷۰	۴۹	۱۸۳	۲۷۰۰۰	بهینه سازی مصرف سوخت در واحدهای مرغداری
	۰	۰	۰	۸	۲	۸	۱۱۳۷۰	بهینه سازی مصرف سوخت در واحدهای گاو‌داری صنعتی شیری
	۱۲	۴۶	۱۲	۷۲	۲۲	۷۲	۲۱۳۰۰	تأمین تلیسه
	۴	۴	۴	۱۰	۱۰	۱۰	۲۱۱۵۰	افزایش تولید دام‌های سبک روستایی
	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱۹۵۰۰	تسهیلات خرید سوخت موتور پمپ‌های چاه‌های کشاورزی
	۴۸	۱۹	۴۸	۱۱۵	۳۰۴	۱۲۲	۱۰۸۰۰	کشاورزی حفاظتی
	۱	۵۳	۱	۱۳۷	۵	۱۳۷	۲۱۹۰	اصلاح سیستم‌های گرمایش و سرمایشی گلخانه‌ها
جمع کل	۵۵۹	۳۲	۵۶۳	۷۰	۱۳۹۴	۷۷	۱۳۳۳۱۰	

(ماخذ: سازمان جهاد کشاورزی استان)

جدول شماره ۴۶: گزارش وضعیت تسهیلات بانکی بابت سرمایه گذاری

(ارقام به میلیون ریال)

۱۳۸۹	۱۳۸۸	۱۳۸۷	۱۳۸۶	۱۳۸۵	۱۳۸۴	عنوان
۱۲۴۷۸۸۸	۸۰۱۲۸۷	۵۴۹۸۸۲	۲۵۹۵۷۵	۱۴۳۳۲۷	۱۰۹۷۷۰	اعتبار ابلاغی
۶۷۴۲۵۳	۶۸۹۸۲۶	۲۷۲۲۳۱	۱۶۹۸۰۵	۱۱۷۳۱۲	۸۶۷۹۱	اعتبار معرفی شده به بانک
۵۹۰۱۵۲	۲۶۰۶۹۲	۱۷۴۷۸۸	۱۱۴۳۶۷	۴۴۶۶۸	۵۰۸۲۹	مبالغ پرداختی توسط بانک
۲۴۰۳	۳۲۰۲	۳۶۶	۲۴۴	۱۵۵	۵۲۰	تعداد طرح‌های معرفی شده به بانک
۳۳۱۱	۱۸۳۲	۲۵۲	۱۴۲	۱۳۸	۲۹۹	تعداد طرح‌های مصوب
۳۴۶۳	۲۱۵۳	۵۷۷	۵۸۵	۲۵۸	۴۲۹	تثبیت شغل
۵۴	۸۲	۲۰	۶۵	۸۲	۷۹	درصد اعتبار ابلاغی به اعتبار معرفی شده به بانک (درصد)

(ماخذ: سازمان جهاد کشاورزی استان)

جدول شماره ۴۷: گزارش وضعیت تسهیلات بانکی بابت سرمایه در گردش

(ارقام به میلیون ریال)

۱۳۸۹	۱۳۸۸	۱۳۸۷	۱۳۸۶	۱۳۸۵	۱۳۸۴	عنوان
۱۸۵۵۸۶	۴۱۴۳۲۳	۴۲۱۲۹۳	۹۰۶۱۸۱	۸۷۲۶۵۶	۴۴۹۱۶۷	اعتبار ابلاغی
۵۳۱۲۷۹	۵۳۶۲۶۳	۳۱۹۵۷۲	۵۴۸۶۹۱	۴۷۳۳۲۶	۲۴۴۵۸۵	اعتبار معرفی شده به بانک
۱۶۰۱۱۰	۱۰۵۶۶۹	۲۷۸۸۷	۲۱۳۰۷۷	۳۵۳۷۶۹	۱۷۴۷۸۲	مبالغ پرداختی توسط بانک
۸۳۷	۲۲۳۷	۲۲۰	۱۴۲۶	۱۶۸۴	۳۸۸۹	تعداد طرح‌های معرفی شده به بانک
۳۲۹	۸۵۷	۱۶۲	۵۱۲	۱۱۴۷	۳۵۴۲	تعداد طرح‌های مصوب
۳۹۱	۹۱۹	۵۰۲	۹۰۳	۲۰۱۲	۱۸۷۸	اشتغال مصوب بانکی
۲۸۵	۱۲۵	۷۲	۶۰	۵۴	۵۴	اعتبار ابلاغی به اعتبار معرفی شده به بانک (درصد)

(ماخذ: سازمان جهاد کشاورزی استان)

۳-۶-۲- پایگاه جامع اطلاعات کشاورزی و مساحی اراضی

یکی از موانع بزرگ بر سر راه توسعه روستایی فقدان اطلاعات کامل از جامعه تحت پوشش و فقدان اطلاعات مشخص از میزان اراضی در اختیار بهره برداران کشاورزی است. ارایه هرگونه خدمات فنی توزیعی و مشاوره‌ای نیازمند داشتن حداقل اطلاعات از بعد خانوار، نوع معیشت، نحوه بهره برداری از اراضی، تعداد ماشین آلات و تجهیزات در اختیار و ... می‌باشد. سازمان جهاد کشاورزی استان در یک تدبیر و اقدام دوراندیشانه از سال ۱۳۸۱ اقدام به طراحی سامانه‌ای برای تجمیع اطلاعات بهره برداران استان نمود. این مهم در نیمه دوم سال ۱۳۸۶ با اقدامی فراگیر و بکارگیری توان شرکت‌های خدمات مشاوره موجود در استان با تمام شماری کلیه بهره برداران عملی گردید. از سال ۸۸ با تجهیز شرکت‌های خدمات مشاوره به دستگاه‌های GPS دقیق، وارد فاز مساحی اراضی با هماهنگی‌های به عمل آمده با ارگانهای ذی ربط از جمله سازمان ثبت اسناد گردید. از جمله اهداف این طرح می‌توان به موارد زیر اشاره نمود:

- ۱- تعیین مساحت دقیق اراضی کشاورزی
- ۲- یکپارچه سازی اراضی
- ۳- اصلاح الگوی کشت
- ۴- حفظ منابع طبیعی و کنترل مراتع
- ۵- استفاده از نتایج در توزیع نهاده‌های کشاورزی
- ۶- تعیین میزان عملکرد محصولات کشاورزی
- ۷- آنالیز اقتصادی فعالیت‌های کشاورزی

در حال حاضر اطلاعات بیش از ۸۱۰۰۰ نفر از بهره برداران استان وارد سامانه شده و ۵۰۰۰ هکتار از اراضی کل اراضی تحت اختیار بهره برداران کشاورزان نیز مساحی شده است. پیش بینی می‌شود که کل اراضی بهره برداران استان ظرف مدت ۲ سال مساحی و سامانه پیشرفته طراحی شده به حداکثر کارایی خود برسد.

۳-۷- منابع طبیعی و آبخیز داری

۳-۷-۱- منابع طبیعی

جدول شماره ۴۸: عملکرد واگذاری طرح‌های مرتعداری به مجریان در سال‌های برنامه چهارم و سال ۸۹

(واحد هکتار)

۱۳۸۹	۱۳۸۸	۱۳۸۷	۱۳۸۶	۱۳۸۵	۱۳۸۴	نام پروژه
۲۲۵۰۰	۱۰۰۶۶	۲۷۳۴۳	۸۶۰۱	۱۹۸۲۱	۲۳۵۹۸	سطح مراتع واگذار شده به بهره برداران

(مأخذ: اداره کل منابع طبیعی و آبخیزداری استان)

جدول شماره ۴۹: وضعیت ده ساله (۱۳۷۹-۸۹) عملیات اجرایی مدیریت منابع جنگلی استان (واحد هکتار)

توسعه درخت کاری	نهال کاری	بذر کاری
۱۰۲	۳۲۲	۸۲۶

(مأخذ: اداره کل منابع طبیعی و آبخیزداری استان)

جدول شماره ۵۰: وضعیت طرح‌های مرتع داری تا پایان سال ۹۰ (واحد هکتار)

طرح‌های تهیه شده			طرح‌های تصویب شده			طرح‌های واگذار شده		
تعداد (فقره)	سطح		تعداد (فقره)	سطح		تعداد (فقره)	سطح	
	مستثنیات	منابع ملی		مستثنیات	منابع ملی		مستثنیات	منابع ملی
۳۳۸	۲۰۵۴۳۲	۵۷۷۴۳۸	۳۳۸	۳۰۳۷۶۹	۸۵۸۳۸	۱۷۱	۵۵۱۶	۵۷۷۴۳۸

(مأخذ: اداره کل منابع طبیعی و آبخیزداری استان)

۳-۷-۲- آبخیزداری

جدول شماره ۵۱: عملکرد عملیات مکانیکی آبخیزداری در طول برنامه چهارم و سال ۸۹

۱۳۸۹	۱۳۸۸	۱۳۸۷	۱۳۸۶	۱۳۸۵	۱۳۸۴	سال
۱۸	۲۸	۱۶	۱۵	۲۱	۲۰	تعداد پروژه
۹	۱۴	۸	۷	۱۲	۱۱	میزان کنترل و ذخیره آب (میلیون مترمکعب)
۷۶۰	۱۵۰۰	۷۰۰	۶۰۰	۱۲۰۰	۱۰۰۰	میزان کنترل فرسایش خاک (هزارتن)

(مأخذ: اداره کل منابع طبیعی و آبخیزداری استان)

جدول شماره ۵۲: عملکرد عملیات بیولوژیکی آبخیزداری در طول برنامه چهارم و سال ۸۹ (واحد هکتار)

سال	۱۳۸۲	۱۳۸۵	۱۳۸۶	۱۳۸۷	۱۳۸۸	۱۳۸۹
سطح اجرا (هکتار)	۵۶۲	۶۰۲	۱۱۲۰	۱۵۲۸	۶۰۰	۱۳۵۷

(مأخذ: اداره کل منابع طبیعی و آبخیزداری استان)

اداره کل برای تثبیت مالکیت برای اراضی ملی اقدام به اخذ سند مالکیت می نماید که عملکرد تا سال ۸۹ به شرح زیر است:

جدول شماره ۵۳: عملکرد پروژه اخذ سند مالکیت برای اراضی ملی در سال‌های برنامه چهارم و سال ۸۹ (واحد هکتار)

سال	سال	۱۳۸۲	۱۳۸۵	۱۳۸۶	۱۳۸۷	۱۳۸۸
میزان اخذ سند	۱۳۸۲۷۰	۲۰۴۰۰۰	۱۷۵۲۹۳	۳۵۸۶۲	۲۷۱۰۵	۳۱۰۲۲

(مأخذ: اداره کل منابع طبیعی و آبخیزداری استان)

ذکر این نکته ضروری است که میزان عملکرد تا پایان سال ۱۳۸۳ در حدود ۴۵۰ هزار هکتار بوده و طی شش سال گذشته عملکرد با رشد چشمگیری مواجه بوده است. از جمله مأموریت‌های این بخش ایجاد کمربند حفاظتی است. این طرح با هدف حفظ اراضی ملی از تصرفات و تشخیص حد و مرز اراضی ملی با مستثنیات اجرا می‌شود.

جدول شماره ۵۴: عملکرد پروژه ایجاد کمربند حفاظتی در سال‌های برنامه چهارم و سال ۸۹

سال	عملکرد (کیلومتر)	مساحت تحت پوشش
قبل از ۸۶	۰	۰
۸۶	۱۱/۹	۵۶۶/۸
۸۷	۲۲/۶۸	۲۲۰۰
۸۸	۴/۶	۶۸۰
۸۹	۸	۱۵۰۰
جمع	۴۷/۱۸	۴۹۴۶/۸

(مأخذ: اداره کل منابع طبیعی و آبخیزداری استان)

۳-۸- سازمان تعاون روستایی

بر اساس داده‌های مندرج در جدول شماره ۱۱ حاکی از آن است که نزدیک به ۹۰ درصد روستاهای استان تحت پوشش شبکه‌ای از نظام تعاونی روستایی می‌باشند.

جدول شماره ۵۵: مقایسه وضعیت شبکه تعاونی‌های روستایی و کشاورزی استان زنجان با کل کشور

ردیف.	عناوین	واحد	استان زنجان	کل کشور	سهم استان از کل کشور
۱	عرصه فعالیت	روستا	۹۵۸	۵۶۹۱۶	۱/۶۸
۲	اتحادیه و شرکت‌های تعاونی روستایی و زنان	واحد	۸۷	۳۴۹۰	۲/۵۰
۳	شرکت‌های تعاونی تولید	واحد	۱۹	۴۶۲۸	۱/۵۴
۴	تعداد اعضاء	نفر	۱۰۱۷۱۶	۴۵۱۱۵۱۷	۲/۲۵
۵	اتحادیه تعاونی روستایی استان	واحد	۱	۲۹	۳/۲۵
۶	اتحادیه تعاونی کشاورزی	واحد	۳	۸۶	۳/۴۸
۷	شرکت تعاونی کشاورزی تخصصی	واحد	۶	۲۰۲	۲/۹۷
۸	اتحادیه تعاونی کشاورزی تخصصی	واحد	۱	۲۲	۴/۵۴
۹	نظام‌های صنفی کارهای کشاورزی	واحد	۸	۴۱۰	۲
۱۰	مجمع خبرگان کشاورزی	واحد	۸	۳۴۲	۲/۳۴
۱۱	مجمع هماهنگی حمایتی تشکل‌ها	واحد	۸	۳۴۲	۲/۳۴

(ماخذ: سازمان تعاون روستایی استان)

یکی از پروژه‌های شاخص سازمان به منظور جلوگیری از اتلاف سایر منابع و ممانعت از آلاینده‌گی زیست محیطی و ایجاد سهولت در تامین انرژی روستاییان، ایجاد سامانه‌های توزیع گاز می‌باشد. این پروژه از عملکرد مطلوبی بر خوردار بوده است. (جدول شماره ۵۶)

جدول شماره ۵۶: عملکرد توزیع گاز مایع به تفکیک سال‌های برنامه و سال ۸۹

ردیف	سال	استان زنجان (تن)	کل کشور (تن)	سهم استان از کل کشور درصد
۱	۸۴	۲۰۳۰	۱۰۷۵۲	۳۸
۲	۸۵	۴۴۱۲	۱۱۳۴۷	۳۹
۳	۸۶	۳۹۸۶	۲۰۵۳۰	۲۰
۴	۸۷	۴۶۲۰	۹۶۹۷	۴۸
۵	۸۸	۵۱۹۶	۲۱۶۸۴	۲۴
۶	۸۹	۵۷۵۷	۲۰۰۴۲	۲۹

(ماخذ: سازمان تعاون روستایی)

بر اساس مقادیر توزیع، عملکرد استان به نسبت سال‌های قبل علیرغم اینکه بیشتر روستاها از نعمت گاز طبیعی برخوردار شده‌اند درمقایسه با آمارکشوری افزایش مطلوبی داشته است.

جدول شماره ۵۷: میزان توزیع موادسوختی به تفکیک سال‌های برنامه و سال ۸۹

ردیف	سال	استان زنجان (هزارلیتر)	کل کشور (هزارلیتر)	سهم استان از کل کشور (درصد)
۱	۸۴	۱۲۳۶۳۰	۴۵۲۳۴۶۰	۳
۲	۸۵	۱۵۹۵۹۷	۵۱۲۲۱۱۲	۴
۳	۸۶	۲۲۰۶۷۳	۵۲۹۹۸۸۲	۵
۴	۸۷	۱۵۱۰۷۶	۴۸۸۵۶۸۷	۳
۵	۸۸	۱۶۶۶۷۴	۴۵۳۱۹۹۴	۴
۶	۸۹	۱۵۱۱۵۹	۴۹۵۸۷۵۸	۳

(ماخذ: سازمان تعاون روستایی)

جدول شماره ۵۸: میزان توزیع گندم بذری به تفکیک سال‌های برنامه و سال ۸۹

ردیف	سال	استان زنجان (تن)	کل کشور (تن)	سهم استان از کل کشوردرصد
۱	۸۴	۸۹۶	۱۴۵۸۰۸	۱
۲	۸۵	۲۲۴۲	۱۴۴۳۹۶	۲
۳	۸۶	۱۶۲۶	۹۹۳۶۱	۲
۴	۸۷	۲۱۳۱	۹۹۹۶۷	۳
۵	۸۸	۱۹۲۱	۱۳۴۷۱۴	۲
۶	۸۹	۲۶۶۳	۱۲۸۹۸۳	۲

(ماخذ: سازمان تعاون روستایی)

با ایجاد واحد مراکز جمع آوری شیر ازطریق شبکه تعاون روستایی وکشاورزی درحوزه عمل استان شیرتولیدی دامداران خریداری و تحویل کارخانجات می‌گردد.

جدول شماره ۵۹: میزان خرید شیر و تحویل به کارخانه‌های شیر پاستوریزه به تفکیک سال‌های برنامه و سال ۸۹ (ارقام به تن)

ردیف	سال	استان زنجان	کل کشور
۱	۸۴	۴۷۸۶	۴۷۹۰۵۳
۲	۸۵	۳۶۷۹	۵۰۰۵۵۷
۳	۸۶	۳۹۹۱	۵۱۹۱۲۹
۴	۸۷	۴۱۶۶	۵۲۷۸۶۱
۵	۸۸	۴۳۱۶	۵۳۴۱۵۳
۶	۸۹	۳۹۷۲	۶۴۲۵۵۹

(ماخذ: سازمان تعاون روستایی)

براساس تفاهمات فی مابین سازمان تعاون روستایی با شرکت خدمات حمایتی کشاورزی، شبکه تعاونی‌های روستایی همه ساله نسبت به تامین و توزیع نهاده‌های کشاورزی و دامی و سموم و انواع بذور مصرفی آنان اهتمام دارد.

جدول شماره ۶۰: میزان توزیع کودشیمیایی به تفکیک سال‌های برنامه و سال ۸۹

ردیف	سال	استان زنجان (تن)	کل کشور (تن)	سهم استان از کل کشور
۱	۸۴	۲۹۳۲۷	۱۸۹۴۲۶۸	۳
۲	۸۵	۵۹۰۷۷	۱۸۴۵۰۹۰	۴
۳	۸۶	۶۴۳۹۷	۱۷۰۲۷۵۸	۴
۴	۸۷	۴۲۷۴۵	۱۳۴۴۶۹۸	۴
۵	۸۸	۴۷۳۷۲	۱۳۸۲۲۶۹	۴
۶	۸۹	۴۳۲۸۶	۱۲۷۰۶۱۸	۴

(ماخذ: سازمان تعاون روستایی)

جدول شماره ۶۱: عملکرد مربوط به خرید توافقی محصول به تفکیک سال‌های برنامه و سال ۸۹

ردیف	سال	استان زنجان (تن)	کل کشور (تن)	سهم استان از کل کشور
۱	۸۶	۸۸۳۴	۵۲۸۲۲۱	۲
۲	۸۷	۱۶۸۰۰	۱۱۸۶۶۵۵	۲
۳	۸۸	۲۷۸۷۳	۲۷۴۸۹۱۲	۱
۴	۸۹	۷۹۲۶۷	۱۲۹۶۷۴۵	۷

(ماخذ: سازمان تعاون روستایی)

جدول ۶۲: خرید تضمینی به تفکیک سال‌های برنامه و سال ۸۹

ردیف	سال	استان زنجان (تن)	کل کشور (تن)	سهم استان از کل کشور
۱	۸۴	۹۲۱۰۰	۷۶۰۸۰۶۵	۲
۲	۸۵	۸۶۵۸	۳۸۲۵۳۱۳	۱
۳	۸۶	۱۴۹۵	۲۸۳۸۳۹۶	۱
۴	۸۷	۱۳۵۲۵	۱۳۵۸۸۵۶	۱
۵	۸۸	۹۰۸۷	۲۳۱۱۲۱۳	۱
۶	۸۹	۵۹۳۵	۱۵۹۵۵۳۶	۱

(ماخذ: سازمان تعاون روستایی)

باتوجه به ساختار سنتی و موجود تعاونی‌های روستایی و کشاورزی که عموماً «سابقه حدود پنج دهه در کشور را دارند اجرای طرح ساماندهی مجامع برای نیل به اهداف زیر از سال ۱۳۸۵ در اولویت سیاست‌های سازمان تعاون روستایی قرار گرفته است

۱- ارتقا توان مدیریت تعاونی‌ها ۲- برگزاری بموقع و صحیح مجامع عمومی تعاونی‌ها ۳- تقویت مشارکت اعضاء در سرنوشت تعاونی‌های متعلق به خود ۴- برقراری عدالت در اجرای انتخابات با مشارکت و رأی خود اعضا و از بین بردن احتمال هر گونه سوء استفاده و تبانی ۵- تجلی نقش و اهمیت تعاونی‌ها در جهت ارتقا سطح فرهنگ عمومی و زندگی اعضاء ۶- آموزش سالانه اعضاء تعاونی‌ها در خصوص مسائل و مشکلات مشترک ۷- کاهش تدریجی نقش سازمان‌های دولتی ناظر بر اداره تعاونی‌ها به واسطه ارتقا توان اعضاء در ارتباط با مدیریت تعاونی‌ها و باز مهندسی تعاونی‌ها با بازنگری در اساسنامه و آیین نامه‌های موجود.

۳-۸- دامپزشکی

جدول شماره ۶۳ : عملکرد اداره دارو و درمان و آزمایشگاه‌ها سال ۱۳۹۰

۱۳۸۹	۱۳۸۸	۱۳۸۷	۱۳۸۶	۱۳۸۵	۱۳۸۴	واحد اندازه گیری	شاخص هدف
۵۱	۵۰	۴۸/۷	۴۸	۴۷/۶	۴۶/۶	درصد	نسبت تعداد دام‌های تحت پوشش بهداشتی در برابر بیماری‌های واگیر دار به کل دام‌ها
۸۵/۴	۸۵/۱	۸۵	۸۴/۶	۸۳/۴	۸۱/۱	درصد	نسبت تعداد طیور تحت پوشش بهداشتی در برابر بیماری‌های واگیردار به کل طیور
۲۲	۲۲	۲۲	۲۲	۲۲	۲۲	واحد	تعداد واحدهای فنی دامپزشکی
۹۴	۹۴	۸۴	۶۷	۴۷	۲۳	درصد	نسبت واحد های فنی دامپزشکی نیازمند تجهیز به کل واحدهای فنی دامپزشکی
۷	۷	۷	۷	۷	۷	واحد	تعداد واحد های قرنطینه دامی
۱۰۰	۱۰۰	۸۷	۷۵	۵۸	۲۳	درصد	نسبت واحدهای قرنطینه دامی نیازمن تجهیز به کل واحدهای قرنطینه دامی

(ماخذ: اداره کل دام پزشکی استان)